

Imena u novinskim naslovima

Nagy, Antonella

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:617826>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-20**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Diplomski studij Hrvatskoga jezika i književnosti i Pedagogije

Antonella Nagy

Imena u novinskim naslovima

Diplomski rad

Mentorica: doc. dr. sc. Maja Glušac

Osijek, 2020.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za hrvatski jezik i književnost

Diplomski studij Hrvatskoga jezika i književnosti i Pedagogije

Antonella Nagy

Imena u novinskim naslovima

Diplomski rad

Znanstveno područje humanističkih znanosti, polje filologija, grana kroatistika

Mentorica: doc. dr. sc. Maja Glušac

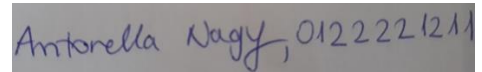
Osijek, 2020.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravila te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku 9. lipnja 2020.

---

ime i prezime studenta, JMBAG

Sažetak

Novinarsko-publicistički stil najsloženiji je funkcionalni stil hrvatskoga standardnog jezika. Jedan od elemenata po kojemu se taj stil razlikuje od ostalih funkcionalnih stilova novinski su naslovi čija je funkcija privući pozornost čitatelja. Često se u naslovima pojavljuju imena, čije pisanje ovisi o izboru nositelja tog prezimena pa je zakonski lik imena nadređen pravopisnoj normi i neovisan o njoj. Pisanje imena u kosim padežima izaziva mnoge nedoumice i neujednačenosti kako u prošlosti tako i danas, a osobito je to slučaj sa ženskim prezimenima. U dnevnim se novinama učestalo upotrebljavaju ženska prezimena sa sufiksima *-ka*, *-ica*, *-ova/-eva* koje norma ne propisuje i koja najčešće označavaju porugu, ali s druge strane i stvaranje bliskosti sa čitateljima. U radu se propituje i pisanje dvostrukih prezimena sa spojnicom ili bez nje kod prezimena ženskih osoba te se zaključuje kako spojnica ni u kojem slučaju nije potrebna jer je uporabom spojnice kod prezimena muških osoba onemogućena sklonidba prve sastavnice prezimena, a kod prezimena ženskih osoba spojnica je zalihosna jer se ona ne sklanjaju. Propituje se i način imenovanja poznatih osoba u dnevnim novinama, što se u naslovima ostvaruje na različite načine – osobnim imenom i prezimenom, osobnim imenom, prezimenom i nadimkom, samo prezimenom ili inicijalima. Najčešće je imenovanje cjelokupnom antroponimijskom formulom, ali je vrlo često korištenje samo jednog antroponima zbog jezične ekonomije.

Ključne riječi: novinarsko-publicistički stil, novinski naslovi, dvostruka prezimena, načini imenovanja

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Funkcionalna raslojenost jezika	2
2.1. Znanstveni stil	4
2.2. Administrativno-poslovni stil.....	5
2.3. Književnoumjetnički stil.....	6
2.4. Razgovorni stil	7
2.5. Novinarsko-publicistički stil	8
3. Novinski naslovi	13
3.1. Podjela novinskih naslova.....	14
3.2. Jezično-stilska obilježja novinskih naslova	15
3.2.1. Pravopisna razina	15
3.2.2. Morfološka razina	17
3.2.3. Sintaktička razina	17
3.2.4. Leksička razina.....	18
3.2.5. Stilska razina	19
4. Onomastika	21
4.1. Imena	22
4.2. Jezična norma u odnosu na imena	24
5. Imena u novinskim naslovima	28
5.1. Pisanje dvostrukih prezimena sa spojnicom ili bez nje	28
5.2. Sklonidba prezimena ženskih osoba i uporaba ženskih prezimena	33
5.3. Načini imenovanja poznatih osoba u novinskim naslovima.....	36
6. Zaključak	44
7. Literatura i izvori	46

1. Uvod

Novinski su naslovi jedan od glavnih elemenata po kojima se novinarsko-publicistički stil razlikuje od svih ostalih funkcionalnih stilova hrvatskoga standardnog jezika. Uloga je novinskih naslova privući pozornost čitatelja te o načinu njihova oblikovanja ovisi hoće li članak biti pročitao ili ne. Često se u novinskim naslovima javljaju imena te se u radu upravo tomu posvećuje pozornost. Znanost koja se bavi imenima naziva se onomastika, a ona obuhvaća antroponimiju i toponimiju. U ovom se radu proučava antroponimija, odnosno imena ljudi. Osobno ime i prezime dvije su osnovne sastavnice imenske formule. U početku je ljudima za identifikaciju bilo dovoljno imati samo osobno ime, no društvo s vremenom postaje sve složenije pa društvena zbilja zahtijeva točniju i precizniju identifikaciju pojedinca. Prema tome su prezimena nastala iz potrebe društva, a od 1780. godine postaju obvezna sastavnica imensko-prezimenske formule svakog pojedinca. Osobno ime zadovoljava potrebu identifikacije u skupini, dok je prezime nasljedno obiteljsko ime.

Ovaj se rad sastoji od četiriju dijelova. U prvome će se dijelu govoriti o funkcionalnim stilovima hrvatskoga standardnog jezika. Svaki će stil biti ukratko opisan s posebnim naglaskom na novinarsko-publicistički stil. U drugome će se dijelu iznijeti obilježja novinskih naslova, koja će biti potkrijepljena primjerima novinskih naslova iz dnevnih novina *Jutarnji list*, *Večernji list* i *24 sata*. Treći dio govori o imenima. U tom će dijelu biti opisana onomastika, podjela imena te odnos jezične norma prema imenima. U posljednjem je dijelu provedeno istraživanje gdje se ispituje pisanje dvostrukih prezimena ženskih osoba sa spojnicom ili bez nje, zatim se propituje sklonidba ženskih prezimena te način imenovanja poznatih osoba.

2. Funkcionalna raslojenost hrvatskoga jezika

Silić (2006: 36) definira hrvatski standardni jezik kao „jezik hrvatske polifunkcionalne javne komunikacije“. On funkcionira na onoliko načina koliko je društvu potrebno pa tako u znanosti funkcionira na jedan način, u administraciji na drugi način, u novinarstvu i publicistici na treći način, u svakodnevnom životu na četvrti način, a u umjetničkoj književnosti na peti način (Silić, 2007: 375). Upravo se te funkcije nazivaju funkcionalnim stilovima. Silić (2006: 36) ističe kako su funkcionalni stilovi funkcije koje se na različite načine odvijaju u različitim domenama – u uredu, novinama, na radiju i televiziji, u književnosti, u svakodnevnome razgovoru. Funkcionalni stilovi imaju socijalnu i individualnu namjenu. Socijalna se namjena odnosi na različite društvene potrebe, a individualna na izražavanje pojedinačne ličnosti. Funkcionalni se stilovi međusobno isprepleću i nadopunjuju, nemaju stroge i čvrste granice (Tošović, 2002: 50).

Svaki funkcionalni stil ima svoja pravila. Zakonitosti jednoga stila ne bi se smjele uspoređivati sa zakonitostima drugoga funkcionalnog stila, odnosno pravila jednog funkcionalnog stila nisu pravila drugog funkcionalnog stila (Silić, Pranjković: 2007: 375). Funkcionalni se stilovi dijele na nominalne i verbalne. Nominalni su stilovi oni u kojima prednjači imenica, tj. imenički način izražavanja, dok su verbalni oni u kojima prednjači glagol, odnosno nominalni su funkcionalni stilovi oni u kojima je najvažniji opis, a verbalni oni u kojima je najvažnije pripovijedanje (Silić, 2006: 65-66).

Hrvatski je standardni jezik po svojoj strukturi autonoman, svjesno normiran, višefunkcionalan, stabilan u prostoru i elastično stabilan u vremenu (Frančić, Hudeček, Mihaljević, 2005: 22). Višefunkcionalnost hrvatskoga standardnog jezika proizlazi iz njegove raslojenosti, a ona označava postojanje nekoliko stilova koji se međusobno razlikuju, a svima je zajednički stilski neutralan dio standardnoga jezika (Frančić, Hudeček, Mihaljević, 2005: 25). Također, svaki stil jednim dijelom može biti isključen iz standarda. To znači da će žargonizmi pripasti razgovornomu funkcionalnom stilu, dok će kolokvijalizmi pripasti razgovornomu funkcionalnom stilu standardnoga jezika (Frančić, Hudeček, Mihaljević, 2005: 231).

Ne postoji jedinstvena podjela funkcionalnih stilova pa npr. Frančić, Hudeček i Mihaljević (2005: 230) funkcionalne stilove dijele na književnoumjetnički, razgovorni, publicistički, administrativni te znanstveni funkcionalni stil. Tošović (2002) ima istu podjelu, ali naglašava kako postoje i međustilovi koji nastaju kada jezični izraz stoji na graničnom području

funkcionalnih stilova, tj. ako ima elemente dvaju ili više stilova. U međustilove Tošović (2002: 76) ubraja epistolarni, oratorski, reklamni, memoarski, esejistički i scenaristički način izražavanja. Katnić-Bakaršić (2001) ima nešto širu podjelu funkcionalnih stilova pa tako razlikuje sedam funkcionalnih stilova, a to su sakralni, naučni, administrativni, razgovorni, književnoumjetnički, žurnalistički i publicistički stil. Težak (1996: 350) je funkcionalne stilove podijelio na književnoumjetnički, znanstveni, popularnoznanstveni, poslovni, uredski, publicistički i razgovorni stil. Silić (2006: 36) funkcionalne stilove dijeli na znanstveni, administrativno-poslovni, novinarsko-publicistički, književnoumjetnički (beletristički) i razgovorni stil. Njegova je podjela prema ruskoj funkcionalnoj stilistici, a takva se podjela kolokvijalno naziva *školska podjela*. Uočava se neusustavljenost nazivlja funkcionalnih stilova pa se javljaju različite inačice: npr. poslovni, uredski, administrativni, administrativno-poslovni stil ili novinarsko-publicistički, novinski i publicistički. Kod imenovanja funkcionalnih stilova poželjno je ostati dosljedan u korištenju jednog naziva.

Kovačević i Badurina u knjizi *Raslojavanje jezične stvarnosti* (2001) stilove nazivaju diskursima, a raslojavanje se odvija na jezičnim planovima – planu govora i planu pisma. Autorice smatraju kako svaki diskursni tip može pripadati nekoj diskursnoj domeni pa tako na primjer akademski diskurs može pripadati domeni specijaliziranog diskursa. Nadalje, razlikuju globalnu i pojedinačnu pragmatičnu razinu: globalnu razinu zanima *kako govoriti*, a pojedinačnu *što govoriti*. U knjizi se problematizira tradicionalna podjela na funkcionalne stilove, a diskursi se dijele na privatni, javni, specijalizirani i multimedijalni diskurs (Kovačević, Badurina, 2001: 14). Diskursne je tipove nemoguće odvojiti jedne od drugih pa su njihovi tekstovi intertekstualni, odnosno povezani s ostalim tekstovima, te intermedijalni, odnosno povezani s različitim kodovima (Kovačević, Badurina, 2001). Autorice objašnjavaju vrste prožimanja koja postoje jer se govor mijenja, a kretanje govora ostvaruje se intradiskurzivno i interdiskurzivno te uz pomoć intradiskursnoga i interdiskursnoga glasa. Intradiskurzivno označava kretanje govora unutar jednog tipa diskursa, a interdiskurzivno označava kretanje među različitim tipovima diskursa.

U nastavku rada opisat će se svaki pojedini stil prema podjeli u *Gramatici hrvatskog jezika za gimnazije i visoka učilišta* autora Josipa Silića i Ive Pranjkovića. Opisi stilova iz te gramatike nadopunit će se i zapažanjima drugih autora.

2.1. Znanstveni stil

Znanstveni funkcionalni stil izrazito je objektivniji jer u znanosti vladaju zakoni logičkog ustroja misli, a oni omogućavaju da se njezin sadržaj i izraz organiziraju strogo logički (Silić, Pranjković, 2007: 376). Osim načela objektivnosti, u znanosti je vrlo značajno i načelo apstraktnosti jer je znanost oslobođena svih nebitnih obilježja sadržaja poruke. Načelo apstraktnosti u znanstvenom se stilu ostvaruje pomoću apstraktnih predstavnika jezičnih kategorija kao što su treće lice jednine i množine koje ne upućuje na osobu (*U članku će se govoriti o...*). U znanstvenom stilu nije bitna kategorija vremena, stoga je svejedno koje će se glagolsko vrijeme upotrijebiti. Izražava se onim glagolskim vremenom koje je najneutralnije, a to je prezent nesvršenih glagola koji je svezremen, odnosno bezvremen. U skladu je s tim i njegova neuvjetovanost kontekstom (Silić, Pranjković, 2007). U znanstvenome stilu nema kondicionala, imperativa ni glagolskih oblika kojima bi se izrazio subjektivan stav. Ako se pak jave, onda su u službi poruke, a ne u službi pošiljatelja ili primatelja poruke. Rečenica je u znanstvenome stilu apstraktna, sama sebi dovoljna pa je prema tome i gramatički i obavijesno potpuna. U znanstvenom je stilu ključno da nema obrnutog redosljeda komponenata ni stilski obilježenog redosljeda komponenti što znači da je na prvome mjestu obavijesni subjekt (komponenta koja sadrži poznatu obavijest), a na drugome je obavijesni predikat (komponenta koja sadrži nepoznatu obavijest). U znanstvenom tekstu vrijeme ustupa mjesto prostoru pa je takav tekst statičan. Statičnost znanstvenog teksta ukazuje na prevagu imenica nad glagolima. Značenje imenica ne izlazi iz konteksta, već ono samo sebi čini kontekst, a takve se imenice nazivaju terminima. Metafore su u znanstvenom tekstu demetaforizirane. Jednoznačnosti riječi u znanstvenom tekstu pogoduju one riječi koje se ne rabe u svakodnevnoj komunikaciji pa se često riječi oživljavaju i rabe se one iz klasičnih jezika.

Znanstveni se stil može podijeliti i na podstilove. Tako primjerice Frančić, Hudeček i Mihaljević (2005) znanstveni stil dijele na strogo znanstveni funkcionalni podstil, znanstveno-popularni funkcionalni podstil te pedagoški funkcionalni podstil. U strogo znanstvenome funkcionalnom podstilu poštuju se zakonitosti znanstvenoga stila, dok je znanstveno-popularni funkcionalni podstil karakterističan za laike pa se znanstvena postignuća populariziraju (članci, priručnici). Pedagoškim funkcionalnim podstilom pišu se školski udžbenici (Frančić, Hudeček, Mihaljević, 2005: 281).

Iz svega se može zaključiti kako su karakteristike znanstvenog teksta objektivnost, zakoni logičkog ustroja, načelo konkretnosti i apstraktnosti. U znanstvenom stilu nema emocionalnog izražavanja, nema frazema i frazemskih konstrukcija (Silić, 2006: 53). Znanstveni je stil zbog svih svojih karakteristika najotporniji prema drugim funkcionalnim stilovima pa na njega oni najmanje utječu.

2.2. Administrativno-poslovni stil

Karakteristike su administrativno-poslovnog stila jednostavnost, jasnoća, točnost, potpunost, ujednačenost, eksplicitnost, kratkoća, određenost, pojmovnost, stilska neobilježnost te klišeiziranost. Većim je dijelom nominalan, dok je manjim dijelom verbalan (Silić; Pranjković, 2007: 379). U administrativno-poslovnom stilu često dolazi do pleonazama, koji se opisuju kao *bolest* toga stila (Silić, Pranjković, 2007: 380). No, Silić (2006) naglašava kako su pleonazmi njegova nužnost jer na taj način taj stil bolje funkcionira. Nadalje, u ovome stilu dolazi do ujednačavanja gramatičkih oblika pa se dokida razlika između neodređenih i određenih oblika pridjeva i to u korist određenih. Sličnost je sa znanstvenim stilom u tome što i u administrativno-poslovnom stilu obavijesni subjekt prethodi obavijesnom predikatu (Silić, Pranjković, 2007). U ovome se stilu pojavljuju ustaljeni izrazi koji se nazivaju kancelarizmima (Silić, 2006: 91). Silić i Pranjković (2007: 379) navode da administrativno-poslovni stil osim govora ureda, industrije, politike i vojske obuhvaća i govor reklame.¹

Kako je već nevedeno, u literaturi postoje neujednačeni nazivi ovoga stila, kao i daljnja podjela na podstilove. Primjerice, Frančić, Hudeček i Mihaljević (2005) ovaj stil nazivaju administrativnim stilom, a dijele ga na zakonodavno-pravni, društveno-politički, diplomatski, poslovni i personalni podstil. Istu podjelu navode Badurina i Kovačević (2001: 480) te one u zakonodavno-pravni podstil ubrajaju statute, zakone i ustave, u društveno-politički ubrajaju povelje, deklaracije, referate i izjave, u diplomatski ubrajaju note i memorandume, a u

---

¹ U literaturi se navodi kako reklama ne pripada nijednom funkcionalnom stilu. O tome piše Vladimir Bjelobrč (2009.) koji ističe „kako se reklamne poruke, s pojedinim svojim odlikama, podudaraju s obilježjima svih funkcionalnih stilova“. Odlike reklamnih poruka koje su istovrsne s jednim funkcionalnim stilom isključuju one odlike reklamnih poruka koje su istovrsne s drugim funkcionalnim stilom. Prema tome se izravna pripadnost reklamnih poruka jednom funkcionalnom stilu ne može odrediti: „Može se zaključiti da reklamne poruke djelomično uzimaju koje od obilježja svih funkcionalnih stilova te su, na takav način, poprimile obilježja multimedijškoga diskurza.“ (Bjelobrč, 2009: 73) Rišner i Glušac (2008) navode kako reklame, osobito one s kraja 19. i početka 20. st., pripadaju administrativnom stilu, ali se u njima nalazi i elementa književnoumjetničkoga stila te se na različitim razinama, osobito u suvremenim reklamama, potvrđuje i razgovorni stil. (Rišner, Glušac, 2008: 625)

personalni podstil molbe, žalbe, ankete, životopise. Frančić, Hudeček i Mihaljević (2005) personalni dijele na stil molbe, žalbe i životopisa.² Kao značajke administrativnog stila autorice navode ustaljenu strukturu, činjeničnost, objektivnost, točnost, jasnoću, jednostavnost, logičnost, sažetost, preglednost, neobilježenost, klišeiziranost izraza, usklađenost s normama hrvatskoga standardnog jezika. Te bi značajke ovaj stil trebale činiti prepoznatljivim i različitim od ostalih funkcionalnih stilova hrvatskoga standardnog jezika (Frančić, Hudeček, Mihaljević, 2005: 253).

Tošović (2002) dijeli ovaj stil na zakonodavno-pravni, poslovni, diplomatski, individualno-potvrđni te korespondencijski. Kao središnju vrstu administrativno-poslovnog stila navodi da je to dokument.

2.3. Književnoumjetnički stil

Književnoumjetnički funkcionalni stil način je izražavanja pjesnika, pripovjedača, dramatičara, putopisaca. „Književnoumjetnički je stil najindividualniji funkcionalni stil standardnoga jezika.“ (Silić, 2006: 100) Zahvaljujući svojoj individualnoj slobodi, otvoren mu je put prema svim drugim funkcionalnim stilovima. Unutar njega pojavljuju se i obilježja znanstvenoga, administrativno-poslovnog, novinarsko-publicističkog i razgovornog stila. Svi se ti stilovi u književnoumjetničkom ne kopiraju, već se osmišljavaju i preosmišljavaju (Silić, Pranjković, 2007). Autori imaju potpunu slobodu pri pisanju književnoumjetničkih tekstova i ne podliježe se zakonitostima.

Frančić, Hudeček i Mihaljević (2005) navode podstilove književnoumjetničkog stila, a to su dramski, pjesnički i prozni. Tošović (2002) pak razlikuje dva osnovna podstila, a to su prozni i poetski, a unutar proznog nalazi se dramska vrsta. On ističe da „dokle se ostali stilovi baziraju na konstataciji realnosti, objektivnoj analizi stvarnosti, juridikaciji života i efemerizaciji svakodnevice, književnoumjetnički funkcionalni stil se ne gradi na transformaciji zapažanja i viđenja kroz subjektivno doživljavanje i oblikovanje“ (Tošović, 2002: 135). Književnoumjetničkim se tekstovima želi djelovati na recipijenta, a to se postiže izražajnim i slikovitim stilskim sredstvima. Autor ima veliku slobodu u odabiru jezičnih

---

² Autorice objašnjavaju da postoje dvije vrste životopisa: u prvome prevladavaju emocionalnost, subjektivnost, stilske figure i on je opisan književnoumjetničkim stilom, dok je drugi pisan administrativnim funkcionalnim stilom te se javlja kao narativni i tablični životopis. (Frančić, Hudeček, Mihaljević, 2005: 252)

sredstava, pa se u književnoumjetničkim tekstovima mogu pronaći žargonizmi, arhaizmi i vulgarizmi. Jezik ne mora biti sukladan normi standardnoga jezika ni na fonološkoj ni morfološkoj ni leksičkoj razini zbog autorove individualnosti (Tošović, 2002: 145). Stoga Francić, Hudeček i Mihaljević (2005: 233) navode kako je taj stil „toliko nevezan normama koje određuju standardni jezik da se s pravom može pitati je li on uopće jedan od njegovih funkcionalnih stilova.“

Može se zaključiti da ovaj stil karakterizira slikovitost, ritmičnost i bogatstvo riječi. To je najslobodniji funkcionalni stil koji pokazuje odmak od jezika kao standarda. Književnoumjetnički stil pokazuje originalnost i neponovljivost te otvorenost prema svim drugim stilovima.

2.4. Razgovorni stil

Razgovorni je stil stil svakodnevne komunikacije, najčešće usmene, a u pisanome se obliku javlja u zapisima, pismima i bilješkama. Silić (2006: 109) ga definira kao „govorenorazgovorni (ili usmenorazgovorni) i pisanorazgovorni oblik govora nositelja standardnoga jezika“. Njegove su značajke nepripremljenost, neslužbenost, familijarnost, neusiljenost, jednostavnost i prirodnost (Silić, Pranjković, 2007: 387). Razgovorni stil ima svoje zakonitosti koje ga odvajaju od drugih funkcionalnih stilova, ali on je i polivalentan što znači da se „svaki funkcionalni stil standardnog jezika zrcali u njemu“ (Silić, 2006: 110). Velikim je dijelom uvjetovan konkretnim načinom mišljenja te obiluje ekspresivno i emocionalno obojenim izrazima te mimikom i gestama. Ekspresivnost razgovornog stila postiže se eliptičnim rečenicama (*Još nešto?, Čašicu žestokog?*). Razgovorni jezik odlikuju razgovorni naglasci i to uglavnom silazni izvan početnog sloga ili dinamični naglasni sustav te razgovorni leksik u koji se ubrajaju kolokvijalizmi, poštapalice, dijalektizmi, vulgarizmi, barbarizmi i žargonizmi. Dakle, razgovorni je stil manje podložan normama standardnog jezika te je on „prirodan i neusiljen način komuniciranja o svakodnevnim životnim problemima“ (Silić, Pranjković, 2007: 388). U razgovornom jeziku često se riječima daje značenje koje im inače ne pripada, a također taj stil karakterizira pogrdan, uvredljiv, nepristojan, grub i omalovažavajući način komuniciranja.

Tošović (2002: 310) objašnjava razliku između razgovornog stila i razgovornog jezika pa za razgovorni stil kaže da „označava način izražavanja koji ima nezvaničan, nepripremljen i neusiljen karakter, dok drugi obuhvaća bilo koji oblik usmenog izražavanja i pokriva govorne

forme ostalih funkcionalnih stilova“. On dijeli razgovorni stil na podstil sociolekt koji dijeli na sleng, tajni jezik, žarkon, argo te šatrovački jezik/govor (Tošović, 2002: 323).

2.5. Novinarsko-publicistički stil

Kako je već navedeno, i kod naziva ovoga stila postoje razlike. Silić (2006: 75) stoga objašnjava razliku između novinarstva i publicistike pa navodi kako „novinarstvo smatraju pisanjem i izdavanjem dnevnih i periodičnih novina, a publicistiku tiskanim materijalom aktualnoga kulturnog, književnog i društveno-političkog života u dnevnim i periodičnim listovima, časopisima i zasebnim tiskovinama.“ Unutar novinarstva pojavljuje se i književno novinarstvo, a ono se definira kao „granično područje između književnosti i novinarstva“ (Silić, 2006: 75). U njemu su književne teme obrađene tako da budu primjerene novinarstvu. Za razliku od Silića i Pranjkovića (2007), Tošović (2002) te Frančić, Hudeček i Mihaljević (2005) ovaj stil nazivaju samo publicističkim. Tošović (2002: 243) publicistički stil dijeli na novinarski i monografsko-publicistički podstil. Novinarski se dijeli na novinski stil, stil radio-emisija, stil televizijskih emisija i stil dokumentarnih emisija. Uz tu podjelu, autor navodi i podjelu prema načinu obrade i prezentiranju materijala pa razlikuje informativni, analitički, književnpublicistički, enigmatski i stripovni podstil. Frančić, Hudeček i Mihaljević (2005: 243) navode dvije kategorije ovoga stila. U prvu kategoriju ubrajaju se žanrovi čija je namjena obavijestiti nekoga, a u drugu kategoriju ulaze žanrovi u kojima postoje značajke književnoumjetničkoga funkcionalnog stila. Publicistički stil Katnić-Bakaršić dijeli u nekoliko podstilova: publicistički stil u užem smislu (ozbiljnije analitičko novinarstvo), književno-publicistički (putopisi, kritika), znanstveno-popularni (knjige, feljtoni, članci) te memoarski podstil (sjećanja, uspomene, dnevници) (Katnić-Bakaršić, 1999: 23). Publicistički podstil u užem smislu označava ozbiljnu pripremu za pristup nekoj temi, detaljno proučavanje materijala. Književno-publicistički podstil graniči između publicistike i književnosti. Znanstveno-popularni podstil obuhvaća širok krug primatelja, a obrađuje neku znanstvenu temu. Memoarski podstil ima forme memoara i dnevničkih zapisa (Katnić-Bakaršić, 1999).

Novinarsko-publicistički je stil područje pisane, slušane i gledane informacije pa uključuje i novine i radio i televiziju. Jezik publicistike posredovan je medijem, a medij kao posrednik određuje pošiljatelja i primatelja poruke. Novinar, voditelj na televiziji, kao pošiljatelj poruke, nalazi se pred društvenim opterećenjem jer se njegov iskaz usmjerava prema velikom broju gledatelja i slušatelja. Dvije su osnovne funkcije novinarsko-publicističkog stila, a to su

referencijalna i konativna (Gojević, 2009). Silić i Pranjković (2007: 382) navode sljedeće funkcije novinarstva: informativnu, propagandnu, popularizatorsku, agitativnu, pedagošku i zabavnu. Ovaj je stil najsloženiji stil hrvatskoga standardnog jezika. Zadaća je tekstova novinarsko-publicističkog stila izvještavati o suvremenim događajima, širiti učenje o društvu, kulturi, politici, vjeri. Informacije se trebaju prenijeti najširem krugu čitatelja te se zbog toga u novinarstvu koristi kombinacija stilski neutralnih i ekspresivnih jezičnih sredstava. Neutralna jezična sredstva prevladavaju u informativnim, popularizatorskim, prosvjetiteljskim i pedagoškim žanrovima, a emocionalno-ekspresivna u propagandnim, agitativnim i zabavnim žanrovima (Silić, Pranjković, 2007: 382). Novinari pišu različitim novinarskim žanrovima, a u prvu se skupinu ubrajaju vijest, komentar, kronika, recenzija, intervju, anketa i reportaža, a oni predstavljaju informativne novinarske žanrove. Drugu skupinu čine agitativni i zabavni novinarski žanrovi u koje pripadaju kratka priča, koserija, humoreska, esej, feljton, nekrolog, panegirik, persiflaža, pamflet, parodija, groteska i lakrdija (Silić, 2006). Novinarski će žanrovi u nastavku biti predstavljeni prema knjizi *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika* Josipa Silića (2006).

Vijest je kraći novinarski žanr koji izvještava o aktualnim zbivanjima iz različitih područja života (politika, znanost, kultura, sport). Pisan je neutralnim stilom u kojem prevladavaju jednostavne rečenice jer treba biti razumljiv širokom krugu čitatelja. Vijesti imaju pripovjedni karakter te se redosljed jedinica rečeničnoga obavijesnog ustrojstva podudara s redosljedom jedinica njihova gramatičkog ustrojstva (Silić, 2006: 78). Vijest treba odgovoriti na pitanja: *Što se dogodilo?*, *Gdje se dogodilo?*, *Kad se to dogodilo?*, *Tko je u tome sudjelovao?*, *Zašto se dogodilo?* i *Kako se to dogodilo?* (Gojević, 2009: 24).

Komentar označava osvrt na određeni tekst, govor osobe ili na neki kulturni, umjetnički, društveni ili kakav drugi aktualan događaj (Silić, 2006: 78). Pisan je jednostavnim stilom uz često korištenje sinonima te na objektivan način iznosi činjenice. Značenje riječi nije vezano za kontekst.

Kronika je književnonovinarski žanr koji prenosi vijesti o nekim važnim aktualnim događajima odgovarajućim redosljedom. Za kroniku je karakterističan jednostavan, razumljiv jezik, jednostavne rečenice, a ako se pojave složene rečenice, onda su one najčešće vremenske (Silić, 2006: 78).

Recenzija označava procjenu sadržaja (sadržaj knjige, projekta, programa ili rasprave): „U recenziju ulaze podaci o autoru, izdavaču, sadržaju i procjena (obično društvene) vrijednosti

djela o kojemu je riječ.“ (Silić, 2006: 79). Recenzenti teže objektivnom izražavanju pa koriste neutralna jezična sredstva, a od čitatelja se zahtijeva određena razina stručnosti o temi kako bi mogli razumjeti stil pisanja.

„Intervju je razgovor s osobom o problemima koje treba posebno objasniti kako bi čitatelji, slušatelji i gledatelji mogli o njima steći svoje mišljenje.“ (Silić, 2006: 79) Karakterizira ga aktualnost i jezična autentičnost. Kako bi se osigurala jezična autentičnost, intervju se daje na autorizaciju. Uloga je intervjuera prenijeti čitateljima novosti koje ih okružuju. Novinar koji vodi intervju izravni je posrednik između intervjuirane osobe i čitatelja. U intervjuu se miješaju jezični stilovi novinara i intervjuirane osobe.

„Anketa je skup izjava odgovarajuće skupine ljudi o književnim, kulturnim, znanstvenim i kakvim drugim aktualnim problemima.“ (Silić, 2006: 79). Anketu mogu voditi novinari pojedinci ili skupina novinara, a njome se dolazi do stavova ljudi o istoj temi. Rječnik je ankete stručan i jednostavan, a jezik je isprepleten statističkim podacima.

Reportaža govori o realnim događajima tako da se u društvu dočara atmosfera zbivanja: „Za dočaravanje se te društvene atmosfere novinar služi opisom i dijalogom sličnima opisu i dijalogu u književnome djelu.“ (Silić, 2006: 79). Reportaža je svojim jezičnim i stilskim obilježjima slična pripovijetki pa se zbog toga može uvrstiti i u književno-novinarske žanrove. Reportaža uvijek ima aktualnu temu koja je prikazana na zanimljiv i duhovit način.

Kratka je priča novinarski žanr koji se ubraja u agitativne, zabavne žanrove. Karakterizira ju kratkoća, čvrsto organizirana radnja s neočekivanim obratima i jednostavnim jezikom. Pri pisanju kratke priče izbjegavaju se ustaljeni izrazi, ponavljanja, jednoličnost i kićenost (Silić, 2006: 80).

„Kozerija je neusiljen razgovor, odnosno duhovito pripovijedanje, koje odlikuje slobodan, prirodan, emocionalan i ekspresivan jezik.“ (Silić, 2006: 80). Govori o aktualnostima, pojavama i osobama na zanimljiv i zabavan način.

Humoreska je vrsta kratke priče koja je pisana jednostavnim stilom na humorističan način.

„Groteska je karikirana, unakažena i iskrivljena slika stvarnosti, slika stvarnosti koja izaziva zastrašujuće osjećaje.“ (Silić, 2006: 80). Sadržaj groteske često potječe iz fantastičnog svijeta, jezik joj je pun neobičnih metafora te je to u skladu s njezinim sadržajem.

Lakrdija je pisana grubim i vulgarnim jezikom te obiluje šokantnim usporedbama, dok je pamflet pisan na uvredljiv način kojim se napada neka osoba, politička stranka, društvena djelatnost u svrhu rušenja ugleda.

Parodija može biti pisana u poeziji ili prozi, a cilj joj je ismijati pisca tako da se njegov jezik i stil hiperboliziraju kako bi ga se ismijalo do grotesknosti. Takav se način iskazivanja sadržaja naziva još travestijom jer se ismijavanje i izrugivanje postiže tako da se iskrivljavaju piščevi ili govornikovi stavovi (Silić, 2006).

Feljton ili podlistak može imati društveno-politički, popularnoznanstveni, književni i zabavni sadržaj, a pisan je nenametljivim stilom s blagom metaforikom, živo, lako i duhovito.

Panegirik, hvalospjev ili slavopojka obično je govor kojim se nekoga ili nešto javno pohvaljuje. On također može biti i napis u novinama koji je često neodmjeren i pretjerano hvali, a to često bude neiskreno.

Nekrolog je govor povodom nečije smrti, a lako se pretvara u panegirik. Sadržaj mu je život, rad i zasluge osobe u povodu smrti koje se drži govor ili piše članak. Jezik mu je obično nesvakodnevan, a stil uzvišen (Silić, 2006).

Esej ili ogled kraći je napis čiji autor iznosi svoje poglede na određenu temu (život, kultura, književnost, znanost) oslanjajući se na svoje ili općenito ljudsko iskustvo. U njemu su zastupljena retorička i poetska jezična sredstva, a najčešće se isprepleću znanstveni, književnoumjetnički i novinarski stil pisanja.

U novinarskim se žanrovima upotrebljavaju određena sredstva kojima se postiže obilježnost, a to su poredba, metafora, metonimija, alegorija, simbol, antifraza, antiteza, kontrast, paradoks, emfaza, hiperbola, eufemizam, ironija, perifaza te igra riječima. Žanrovi novinarsko-publicističkog stila stilski su obilježeni jer su rezultat individualne slobode. U novinarsko-publicističkom stilu osobito se ističu naslovi o čemu će biti više riječi u nastavku rada. U svakome funkcionalnom stilu pojavljuju se ustaljeni izrazi, a u ovome se stilu oni nazivaju žurnalizmi (npr. *zahlađeni odnosi, neriješeno pitanje, držati situaciju u rukama, strateško pitanje, doseći kritičnu točku...*): „Ti izrazi predstavljaju sredstvo koje pojednostavljuje primateljevo razumijevanje i omogućuje novinaru da u najkraćem roku napiše neki tekst.“ (Gojević, 2009: 26) Također se u ovome stilu pojavljuju internacionalne riječi (npr. *publicirati, komunicirati, likvidirati...*) (Silić, Pranjković, 2007). To su riječi koje u više jezika imaju isto osnovno značenje i isti osnovni izraz. Novinari ih često koriste jer su

postale činjenicom novinarskoga standarda i svakoga civiliziranog nacionalnog jezika (Silić, 2006: 93). Novinari daju prednost internacionalnim riječima pred nacionalnim jer na taj način imaju jači učinak na čitatelje. Strane riječi ili tuđice također se često javljaju u novinarskim tekstovima različitih tematika. Na leksičkoj je razini značajan i odnos prema sinonimima koji su u novinarsko-publicističkom funkcionalnom stilu poželjni i obogaćuju jezik (Frančić, Hudeček, Mihaljević, 2005: 293). Značajna je i uporaba frazema i antonima u naslovima novinskih članaka.

Na morfološkoj se razini navesci ponekad upotrebljavaju, a ponekad ne. Slično je i sa sklonidbom brojeva. Prošla vremena aorist, imperfekt i pluskvamperfekt zamijenjena su perfektom, a on je postao jedinstvenim glagolskim oblikom za izricanje prošle glagolske radnje. U novinarsko-publicističkom su stilu morfološki oblici svedeni na jedan oblik pa su tako oblici genitiva jednine pridjeva muškoga i srednjega roda *-og* i *-oga* svedeni na oblik *-og*, oblici dativa i lokativa jednine pridjeva muškoga i srednjega roda *-om*, *-omu* i *-ome* svedeni na oblik *-om*, oblici dativa, lokativa i instrumentala množine pridjeva muškoga, ženskoga i srednjega roda *-im* i *-ima* na *-im* itd. (Silić, 2006). Također neodređeni oblici pridjeva u novinarsko-publicističkom stilu postaju određeni (umjesto *Ivanova brata* piše se *Ivanovog brata*). U novinarsko-publicističkom se funkcionalnom stilu posvojni pridjevi koriste češće nego posvojni genitiv, a obilježje je stila i korištenje posvojnog relativa *čiji*. Pripadanje subjektu izriče se zamjenicom *svoj*.

Na sintaktičkoj razini prevladavaju imeničke konstrukcije. Daje se prednost eksplicitnim strukturama izražavanja priložne oznake sredstva: umjesto instrumentala sredstva koristi se struktura genitiv + prijedlog *pomoću*, *putem*, *preko*, *posredstvom*. Isto se to dogodilo i implicitnoj strukturi *za* + genitiv, koju je zamijenila eksplicitna struktura *za vrijeme* + genitiv ili eksplicitna struktura *u vrijeme* + genitiv (Silić, 2006).

Za razinu teksta karakteristično je da često novinarski tekstovi upućuju na poznate poslovice, naslove književnih djela ili filmove te riječi pjesama pa su im intertekstualnost i intermedijalnost gotovo imanentni postupci.

Novinarsko-publicistički stil teži jezičnoj korektnosti, odnosno tomu da je u najvećoj mjeri u skladu sa standardnim jezikom jer je širok krug primatelja koji za svoj govor i komunikaciju, pa i pisanje imaju čvrsto uporište baš u novinarsko-publicističkom stilu. Zbog svojih je karakteristika najsloženiji funkcionalni stil hrvatskoga standardnog jezika.

3. Novinski naslovi

Novinarsko-publicistički se stil od svih ostalih funkcionalnih stilova osobito razlikuje po naslovima. Naslovi imaju značajnu ulogu jer često o njima ovisi hoće li čitatelj pročitati daljnji tekst ili ne. Upravo se zbog toga naslovi oblikuju tako da privuku čitatelja, a to se uspijeva posebnim pismom, na posebnom mjestu, s odabirom ključnih riječi, upotrebom riječi ekspresivna značenja, korištenjem odgovarajućih interpunkcijskih znakova (Silić, 2006: 89). Novinski naslov jest poruka koja najavljuje naslovljeni tekst. Može biti sastavljena od jedne ili više riječi, a takva je poruka „ulaz, kanal koji vodi u tekst, mamac“, ključno mjesto u tekstu (Ivas, 2004: 10, prema Rišner, Glušac, 2011: 147). Naslove karakterizira njihova kratkoća te se zbog toga uvrštavaju u skupinu malih tekstova u koju pripadaju i izreke, poslovice i grafiti (Halliday, 1985, prema Rišner, Glušac, 2011: 148).

Novinski naslovi imaju dvostruku ulogu. S jedne se strane ističe njihova obavijesna, a s druge strane pragmatička uloga. Pragmatička se uloga zasniva na privlačenju pozornosti čitatelja djelujući što efektnije, a obavijesna pretpostavlja sažeto iznošenje osnovne misli članka koji slijedi, odnosno da je poruka teksta pojednostavljena (Rišner, Glušac, 2011). S obzirom na obavijesnu ulogu, odnosno najavu pripadajućeg teksta, naslov se određuje kao metatekst, jezični signal koji označava početak teksta, putokaz za čitatelje (Rišner, Glušac, 2011: 147). Primjena jednog od tih načela u potpunosti ne zatvara prostor onom drugom, pa se veliki broj naslova nalazi između tih dvaju načela (Glavaš, 2016: 132).

Hudeček (2006) ističe kako je osnovna funkcija naslova privući čitatelja te ga sažeto, zanimljivo i inteligentno upozoriti na glavnu misao članka koji slijedi. Ta se funkcija ostvaruje na dva osnovna načina. Prvi je sažimanje teksta kojemu prethode u konkretnu obavijest tako da čitatelj može izabrati hoće li članak pročitati u cijelosti. Npr.:

(1) *U Dubrovniku osjetili potres koji je zatresao Sredozemlje* (24S, 21. 5. 2020.)

Drugi se način odnosi na naznačivanje mogućeg sadržaja članka budeći čitateljevu radoznalost:

(2) *Nizozemac pokrenuo biznis od kojeg danas živi 10.000 Hrvata: 'Birokracija je gubitak novca'* (24S, 8. 6. 2020.)

(3) *Hrvatsku očekuje veliki restart! To bi mogla biti jedna od prijelomnih godina* (VL, 8. 6. 2020.)

Novinski se naslovi iz prve skupine u pravilu ostvaruju unutar žanrovske skupine čija je osnovna funkcija obavijesna, a naslovi u kojima dolazi do izražaja jezična kreativnost nalaze se u žanrovskim skupinama u kojima su prisutne značajke književnoumjetničkoga stila, ali i u obavijesnim žanrovskim skupinama. Takvi se naslovi mogu pronaći i tamo gdje im ustvari nije mjesto, primjerice kao ironija u crnoj kronici, a često se javljaju u sportskim rubrikama (Hudeček, 2006). Naslovima se još može dodati i reklamna uloga. Hudeček (2006: 298) uspoređuje ulogu naslova i reklame pa je tako „cilj reklame potencijalnoga kupca zainteresirati za određeni proizvod i potaknuti ga da taj proizvod kupi, a cilj novinskoga naslova na naslovnici novina ili časopisa jest zainteresirati potencijalnoga kupca/čitatelja za ponuđene sadržaje“.

(4) *Putem aplikacije Glovo naručite i svoje omiljene novine na kućni prag* (VL, 8. 6. 2020.)

(5) *Ovo je savršena žlica!* (JL, 8. 6. 2020.)

Naslovi moraju biti izazovni pa se zato u njima pojavljuju snažne, upadljive i uvjerljive riječi, parafraze, poslovice i izreke, ironije, kontrasti, dijalektalne i lokalne riječi i izrazi, žargon. Zbog želje za efikasnosti, ekonomičnosti i racionalnosti, sadržaj se iskazuje sučeljavanjem zagrada. Npr.:

(6) *Tehnologiju nove Serije 7 zasjenili (pre)veliki 'bubrezi'* (VL, 26. 5. 2020.)

3.1. Podjela novinskih naslova

S obzirom na sadržaj i način na koji je taj sadržaj ostvaren, naslovi se dijele na nominativne, informativne i reklamne (Silić, 2006: 89). Nominativni naslovi imenuju sadržaj pa zbog toga u njima glavnu ulogu imaju imenske riječi, prvenstveno imenice i pridjevi. Glagoli su često lišeni glagolske radnje i vremena, na način da su isključeni iz naslova ili pretvoreni u glagolske pridjeve:

(7) *Dirljiv pozdrav: 'Hvala ti za svu sigurnost i ljubav draga Lara!'* (24S, 21. 5. 2020.)

Za razliku od nominativnih naslova, u informativnim glavnu ulogu imaju upravo glagoli, glagolski oblici, glagolska vremena, upitne riječi i načini prenošenja vijesti o sadržaju rečeničnom interpunkcijom. Informativnim se naslovima prenosi sadržaj:

(8) *Možda smo napravili prekršaj, ali to je bio jedini način da spasimo Dinamo* (VL, 21. 5. 2020.)

(9) *General Mladen Markač vodit će HDZ na istoku Zagreba?* (24S, 21. 5. 2020.)

Reklamnim se naslovima nudi sadržaj, a u njima glavnu ulogu imaju imperativi i poticajna sredstva izražavanja (uskličnici, upitnici):

(10) *Pogledajte ekskluzivni koncert Torres' Whisperer – Zlatko Josip Grgić* (VL, 21. 5. 2020.)

(11) *SPAR pripremio najveći izbor za pripremu najboljeg roštilja* (24S, 21. 5. 2020.)

3.2. Jezično-stilska obilježja novinskih naslova

Što se tiče jezično-stilskih obilježja novinskih naslova, u njima se ostvaruju sve značajke novinarsko-publicističkog funkcionalnog stila, kao što je upotreba internacionalizama, žurnalizama, posuđenica i stranih riječi te nešto neobvezatiji odnos prema normi (Hudeček, 2006: 298). Značajke će biti pobrojane prema razinama opisanim u radu *Jezične značajke novinskih naslova* autorice Lane Hudeček, a stilska će razina biti opisana prema knjizi *Stilistika* autorice Marine Katnić-Bakaršić.

3.2.1. Pravopisna razina

Osobitost je na pravopisnoj razini pisanje brojeva brojkama, a tako se zapisuju „čak i brojevi do deset.“ (Hudeček, 2006: 298):

(12) *Fond 5.5: 'Prikupili smo novce za 48 obitelji ali fali nam još...'* (24S, 21. 5. 2020.)

(13) *ŠEST KLJUČNIH TOČAKA SDP-ove KOALICIJE Vratili bi porezni USKOK, PDV na turizam spustili na 10 posto i smanjili broj općina, gradova i ministarstava* (JL, 21. 5. 2020.)

(14) *Francuska planira 5 milijardi eura zajma Renaultu, ako sačuva radna mjesta* (VL, 8. 6. 2020.)

Pisanje brojeva brojkama upotrebljava se zbog ekonomičnosti te uočljivosti i privlačnosti. Unatoč tome u novinskim se naslovima pronalaze i primjeri gdje se brojevi do deset pišu slovima, što je u skladu s jezičnom normom:

(15) *SAMA U ČELJI 168: KAKO IZGLEDA ŽIVOT JOSIPE RIMAC U REMETINCU Smršavjela je četiri kilograma, do srijede nije izlazila, utučena je, ispijena lica...* (JL, 8. 6. 2020.)

(16) *PODJELA HRVATSKE NA TRI REGIJE JEDINA IMA SMISLA Uloga današnjih županija je da posluže kao produžena ruka crony kapitalizma u gajenju korupcije* (JL, 21. 5. 2020.)

Na pravopisnoj se razini uočava nepoštivanje interpunkcijskih sredstava pa se često izostavlja zarez u vokativu, ne piše se zarez na mjestu gdje bi trebao biti, često se citira bez navodnika:

(17) *UŽIVO Plenković: Malo je zemalja koje su toliko uložile u radna mjesta kao mi* (VL, 21. 5. 2020.)

Također se često izostavlja točka na kraju naslova, dok se često upotrebljavaju upitnik i uskličnik (Hudeček, 2006):

(18) *Lino Červar najavio odlazak, evo što je poručio cijeloj Hrvatskoj!* (VL, 8. 6. 2020.)

(19) *Uzeli su kutije pa otišli u stan? Pretresli firmu Ane Karamarko* (24S, 21. 5. 2020.)

Unatoč pravopisnim pravilima česte su i upitne rečenice bez upitnika. Silić (2006: 90) objašnjava kako je upitnik uz upitnu riječ koja ga sugerira fakultativan i zato se u naslovima ponekad pojavljuje, a ponekad ne:

(20) *Predaja obale: Kako je Pavelić Talijanima prodao Dalmaciju* (24S, 21. 5. 2020.)

Iz navedenoga se vidi kako je uporaba rečeničnih znakova u novinskim naslovima dosta slobodna pa se i rečenični znakovi često upotrebljavaju na onim mjestima na kojima se ne očekuje. Takva uporaba ima pragmatičnu vrijednost koja osigurava čuđenje, nevjericu, oduševljenje, ushit ili se želi pojačati dojam rečene radnje (Rišner, Glušac, 2011).

Silić (2006: 90) govori o donošenju imena osobe koja se sučeljava s nekom drugom osobom na početak novinskog naslova. Tada se tekstovi ne opremaju uobičajenom jezičnom i pravopisnom normativnošću (navodnicima):

(21) *Bulj: Plenković ima zapovjednu odgovornost, ne može pilatovski prati ruke* (VL, 8. 6. 2020.)

Nadalje, u novinskim se naslovima često pojavljuju strane riječi koji se pišu izvorno, prema jeziku iz kojega potječu:

(22) *SNAPCHAT GENERACIJA Kako je tehnologija revolucionalizirala način na koji otkrivamo, slušamo i volimo muziku* (JL, 21. 5. 2020.)

(23) *'Plenković i Milanović nemaju osjećaj za probleme u Hrvatskoj, nemaju taj 'touch' kao što imam ja'* (VL, 21. 5. 2020.)

(24) *SCREAM FOR ME SARAJEVO Kako je došlo do koncerta Brucea Dickinsona u gradu pod opsadom* (JL, 8. 6. 2020.)

Česta pojava anglizama smatra se rezultatom lijenosti, neznanja, konformizma, snobizma te globalizacije kulture i života uopće (Hudeček, Mihaljević, 2009: 107).

3.2.2. Morfološka razina

U naslovima se na morfološkoj razini nalaze sva ona odstupanja od norme koja se i inače nalaze u novinarsko-publicističkom stilu, kao što je uporaba oblika *kojega* umjesto *koji* u akuzativu za neživo, nesklanjanje brojeva, oblici pridjeva i brojeva pojavljuju se bez navezaka, posvojni se pridjevi sklanjaju po određenoj sklonidbi (Hudeček, 2006: 299). Najčešći su primjeri oblici pridjeva i zamjenica bez navezaka, koji ne moraju biti pogreška:

(25) *Divjak ide na izbore, Štromar je nahvalio: Ona je promijenila povijest hrvatskog obrazovanja!* (24S, 8. 6. 2020.)

(26) *Štromar ili Blažeković? HNS danas bira novog predsjednika* (VL, 26. 5. 2020.)

3.2.3. Sintaktička razina

Što se tiče sintaktičke razine, Hudeček (2006: 299) zaključuje kako „naslovi koji pripadaju obavijesnoj žanrovskoj skupini nerijetko su dugački (...) te često imaju strukturu nezavisnosloženih pa i zavisnosloženih rečenica“:

(27) *'Pobijedi li Trump, svijet će postati još opasniji, a duboka kriza vodit će u veći sukob'* (VL, 26. 5. 2020.)

Na temelju svojega istraživanja novinskih naslova, Rišner i Glušac (2011) u svojoj knjizi *Kroz mijene i dodire publicističkog stila* zaključuju da je nezavisnosloženih i zavisnosloženih rečenica u naslovima vrlo malo te da naslove karakterizira sažetost i jednostavnost, a složene se rečenice upotrebljavaju u nadnaslovima i podnaslovima (Rišner, Glušac, 2011).

Naslovi se često sastoje od jedne ili više imenskih riječi (imenice, imenice s pridjevom, brojem ili zamjenicom u ulozi sročnih atributa) i na taj su način ograničene na vrlo kratke vijesti:

(28) *Projekt Ilica: Q'art 2020.* (JL, 8. 6. 2020.)

Također se ponekad u naslovima izostavljaju glagoli. U naslovima je česta elipsa, pri čemu se ispušta pomoćni glagol u perfektu jer je s obavijesnog stajališta zalihostan (Frančić, Hudeček, Mihaljević, 2005):

(29) *Ozdravljao i nakon smrti: Molili na grobu sv. Ante, pa ozdravili* (24S, 26. 5. 2020.)

(30) *Umjetnici iz cijelog svijeta pretvorili park Ribnjak u jedinstvenu street art galeriju* (JL, 8. 6. 2020.)

Obilježje na sintaktičkoj razini i citiranje je upravnim govorom. U naslovima se često citira upravnim govorom tako da se ne navodi čije se riječi citiraju, a citat se nalazi u navodnicima ili je naveden bez navodnika (Hudeček, 2006):

(31) *ALEMKA MARKOTIĆ 'Nula novozaraženih nije jedini kriterij za proglašenje kraja epidemije, evo kada bismo mogli predložiti njezino ukidanje'* (JL, 26. 5. 2020.)

(32) *Bernardić: Takvu politiku izdaje nacionalnih interesa Hrvatska nije vodila od mađarona* (VL, 8. 6. 2020.)

(33) *Ivan Kovačić: Treba ukinuti centre za gospodarenje stranačkim uhljebima, znanim kao županije* (VL, 26. 5. 2020.)

Iz primjera je vidljivo kako novinari ne vode previše računa o tome kako će citirati upravni govor pa tako ponekad pišu navodnike, a ponekad ne, a isti je slučaj i s pisanjem dvotočja prije navodnika u upravnom govoru.

3.2.4. Leksička razina

Na leksičkoj se razini u naslovima javljaju posuđenice, a učesto i novotvorenice (Hudeček, 2006: 299). Njihovom se upotrebom ukazuje na autorovu kreativnost i bogatstvo jezičnog korpusa u novinskim naslovima:

(34) *HBO uveo novosti za hrvatske filmofile* (VL, 21. 5. 2020.)

(35) *Jacques prozvao estradnjake: 'Sa svih strana nas bombardiraju pripadnici elitnih klanova...'* (VL, 26. 5. 2020.)

(36) *LEDOLINDA I MRZLI: Damir i Kolinda nisu se niti pogledali...* (24S, 8. 6. 2020.)

(37) *Trump je 'duckfejsao' Merkel, a Melania je šarmirala Trudeaua* (24S, 1. 6. 2020.)

(38) *Diskusija: Hoće li dugo trajati veza 'Dikolores'?* (24S, 8. 6. 2020.)

(39) *Kako je zagrebački startup PlayAD uspio svoj prvi 'deal' sklopiti baš s Coca Colom* (JL, 8. 6. 2020.)

3.2.5. Stilska razina

Naslovi posjeduju niz osobina koje ih čine stilogenima, a između ostaloga to je korištenje eksklamativnih rečenica koje su emocionalno obilježene:

(40) *KINA SE POLAKO BUDI? Nova odluka partije razbjesnila narod: 'Kakva ljestvica s bodovima, pa to je moja privatna stvar'* (JL, 26. 5. 2020.)

Pozornost se čitatelja privlači jezičnim sredstvima koja su vrlo uočljiva, a to su uporaba crtice kojom se izražava začudnost ili se najavljuje neočekivana izjava:

(41) *Novi datum Digital Takeovera – trajat će čak dva dana!* (24S, 8. 6. 2020.)

Ponekad se umjesto crtice upotrebljava dvotočje kojim se označava vrsta i važnost članka, mjesto, vrijeme, okolnost ili osobni sud autora:

(42) *VIDEO: ZLATA HRVOJ ŠIPEK PRISEGNULA ZA GLAVNU DRŽAVNU ODVJETNICU 'Dokazat ću da je DORH neovisan i samostalan'* (JL, 26. 5. 2020.)

Kao jezično sredstvo kojim se privlači čitatelja ističe se i navođenje brojčanih podataka, uporaba trotočja kojom se ukazuje na nedorečenost, uporaba zagrada u kojima se sučeljava sadržaj te se upotrebljavaju grafičke mogućnosti oblikovanja teksta (velika tiskana slova, korištenje boje) (Rišner, Glušac, 2011):

(43) *ODRŽAN DO SADA NAJVEĆI PROSVJED PROTIV MILANA BANDIĆA Na Trg bana Jelačića došlo nekoliko tisuća ljudi: 'Zatvor! Dosta je! Zapamtite ovaj datum...'* (JL, 8. 6. 2020.)

Čitateljeva pozornost i znatiželja privlače se upotrebom stilskih figura, od kojih se ističu ironija, gradacija, personifikacija (44), retoričko pitanje (44, 45), ponavljanje, metonimija (46), metafora, oksimoron (48), pojava frazema (47, 48). Retorička pitanja imaju zadatak privući čitatelja, prividno ih uključiti u razmišljanje i davanje odgovora:

(44) *Nestrpljivi? Ne morate više biti. BLACK FRIDAY stigao je i u Diesel trgovine!* (VL, 8. 6. 2020.)

(45) *Tko to sjedi u Vladi, političari ili inatljiva razmažena derišta?* (24S, 8. 6. 2020.)

(46) *PROGRAM SURADNJE HRVATSKE I RUSIJE U PODRUČJU KULTURE Poticanje razvoja suradnje i razmjene u područjima umjetnosti, kulturne baštine, književnosti...* (JL, 26. 5. 2020.)

(47) *Bernardić: 'Problem migranata 'gura se pod tepih', a Kujundžić je zbog brojnih afera najgori ministar u hrvatskoj povijesti'* (JL, 26. 5. 2020.)

(48) *Fotofiniš odlučio o pobjedniku: Srebro zlatnog sjaja D. Martina* (24S, 26. 5. 2020.)

Često se u naslovima javljaju strane riječi, izreke i poslovice te riječi iz razgovornog jezika. Čitateljeva se pozornost privlači i korištenjem igre riječima (Hudeček, 2006):

(49) *Tko rano rani, taj dvije Serge Gnabry! I potop Chelseaja...* (24S, 26. 5. 2020)

4. Onomastika

Onomastika (grč. *ónoma* – ime) jezikoslovna je disciplina koja se bavi proučavanjem i tumačenjem vlastitih imena (Vuković, 2007: 142). Hrvatski je naziv za onomastiku imenoslovlje. To je vrlo mlada jezikoslovna disciplina koja se osamostalila tek u posljednjih pola stoljeća. U tom se početnom razdoblju sustavnih onomastičkih istraživanja osobito ističu Konstantin Jireček, Anton Mayer, Otto Franck i Petar Skok, koji se smatra začetnikom suvremene hrvatske onomastike (Frančić, 2015: 77). Takva mu se uloga pripisuje jer je hrvatsku onomastičku znanost pronio izvan granica Hrvatske „i uzdigao ju na zavidnu visinu europske onomastike toga vremena“ (Šimunović, 2006: 397). Osim njega ističu se još i mnogi drugi onomastičari, a osobito su značajni Božidar Finka, Petar Šimunović, Živko Bjelanović, Žarko Muljačić, Mate Hraste i drugi (Vuković, 2007).

Onomastika se grana u dva smjera, a to su antroponimija i toponimija. Antroponimija se bavi proučavanjem imena ljudi, a toponimija proučava imena mjesta. Antroponimi se dijele na osobna imena, prezimena i nadimke, dok se toponimi dijele na ekonime (imena naseljenih mjesta), hidronime (imena voda) i oronime (imena gora i planina). Ponekad se unutar onomastike dodaje i etnonimija, a ona proučava i istražuje imena stanovnika kontinenta, gradova i naroda. Takvu podjelu onomastike proširuje Vuković (2007) te on čitavu onomastiku dijeli u pet razreda, a to su antroponimija (imena ljudi), toponimija (imena lokaliteta), etnonimija (imena naroda i stanovnika), bionimija (imena svih živih bića osim čovjeka) te ergonimija (imena tvorevina).

Onomastičarima su glavni predmet bavljenja upravo imena. Ona najčešće nastaju od apelativa. Često se u govoru ne razlučuju ta dva pojma. Ime označava pojedino unutar općenitoga, dok apelativ uopćava sličnosti u jedno. Imena prema tome imaju denotativni karakter, a apelativi konotativni što znači da se „apelativi konotiraju, vežu uz predodžbu i preko predodžbe na određeni predmet istih atributa (pas, otok), a vlastita se imena ne konotiraju, ne uspostavljaju vezu s pojmom već se ona izravno vežu za objekt imenovanja.“ (Šimunović, 2009: 25) Da granice između apelativa i imena nisu čvrste ni precizno određene, potvrđuju i procesi onomizacije i eponimizacije. Onomizacija (deapelativitacija) označava proces prelaska opće imenice u vlastito ime, odnosno onim (*potok* > hidronim *Potok*), dok eponimizacija (deonimizacija, apelativizacija) označava prijelaz vlastitog imena u opću imenicu, odnosno eponim (etnonim *Francuz* > francuz 'element na konju s hvataljkama u gimnastici; vrsta kruha; ručna alatka za pritezanje i otpuštanje matica'). Neki su se onimi i

eponimi dugotrajno zadržali u hrvatskom jeziku ili su postali svezremenski, dok su drugi zadržani na razini lokalizama. Osim toga postoje i oni onimi i eponimi koji su nakon određenog vremena potpuno nestali iz uporabe govornika (Mršić, 2000). Kod procesa onimizacije i eponimizacije važni su pojmovi *vlastito ime* i *opća imenica*. Onomastičari različito nazivaju ta dva pojma i još nije usustavljen univerzalan naziv pa tako Mršić (2000) vlastito ime naziva *idionim* i *onomastik*. Kada opisuje vezu između vlastitog imena i opće imenice pri eponimizaciji, koristi se terminom *idionim*, a za opću se imenicu služi terminom *koinonim* i *apelativ*. Putanec (1979: 214) daje prednost terminima *idionim* i *koinonim* jer se upotrebom termina *onomastik* ne može u potpunosti izraziti njegov stav prema apelativu. On također smatra kako apelativ više odgovora općoj nego vlastitoj imenici. U ovome se radu upotrebljava naziv *ime*.

Tradicionalna onomastička teorija ističe kako vlastito ime nema leksičko značenje, dok opće imenice imaju: „Imena su znakovi *sui generis* leksičkoga sustava te imaju poseban status u odnosu na ostali, neimenski leksik.“ (Frančić, 2015: 75) Ime ima funkcionalno značenje i ono identificira i individualizira objekt imenovanja, izdvaja ga od istovrsnih te raznovrsnih objekata. Opća imenica objekt imenovanja identificira na razini vrste, što znači da je znak za sve članove vrste. Pojavljuju se ili u gramatičkom rodu jednine (*Drava, Lipik*) ili u gramatičkom rodu množine (*Delnice, Plitvička jezera*), imena nemaju kategoriju brojivosti, ali se ipak njihovi nositelji mogu izbrojiti i numerički kvantificirati (*Isti dan imaju rođendan četiri Sanje.*).

4.1. Imena

Imensku formulu čine dvije osnovne sastavnice, a to su osobno ime i prezime. Osobno je ime najstarija antroponimijska kategorija, dok je prezime najmlađa, ali je zbog svoje stalnosti, nepromjenjivosti i nasljednosti najpostojanija kategorija. Ime nam pomaže biti čovjekom, ono nas trajno obilježuje i određuje. Svaki čovjek ima svoje ime i prezime kako u davnoj prošlosti tako i danas. U činu imenovanja osobno ime zadovoljava potrebu identifikacije u skupini, a prezime je nasljedno obiteljsko ime (Vodanović, 2007 prema Kuna, 2014: 72). Ime označava određenu osobu i dobiva se po rođenju, dok se prezime nasljeđuje po ocu, djedu, pradjedu ili se pak stječe udajom. Imenovanje je prvi čin jezične interakcije pojedinca i okoline, ali ujedno i početni čin u izgradnji identiteta svakog od nas, ono nam omogućava potvrđivanje u zajednici.

Sve do 11. stoljeća čovjeku je za identifikaciju bilo dovoljno samo osobno ime, dok prezime nije bilo u upotrebi (Šimunović, 2009: 168). Od 11. se stoljeća uz osobno ime pojavljuje i prezime jer je bila potrebna što točnija i preciznija identifikacija pojedinca. Pojava prezimena povezuje se s višim stupnju razvoja društvenog uređenja, složenijim prilikama i feudalnim poretkom pa su prva prezimena imali plemići. Prezime im je osiguravalo ugled, položaj, imetak (Šimunović, 1985: 16). U Hrvatskoj se prezime pojavljuje od 12. stoljeća, iako nisu odmah svi uz svoje ime nosili i prezime. Također žene nisu dobile prezime kada i muškarci. U početku su samo neke žene imale prezime, a ostalima je uz osobno ime stajao pridjevnik koji je služio točnoj identifikaciji imenovane osobe. Masovna pojava prezimena pojavljuje se uvođenjem matičnih knjiga. Godine 1780. ozakonila se imensko-prezimenska formula te prezimena postaju obveznom sastavnicom imenske formule svakog čovjeka (Frančić, 2002: 54). Nakon toga je prezime postalo glavnim članom imenske formule, dok je osobno ime dobilo pomoćnu ulogu kojom se razlikuju osobe istog prezimena. Prva su hrvatska prezimena zapravo bila nadimci (*Grubeša, Crni, Hlap...*). Takva su prezimena imala profilaktičku ulogu koja označava zaštitu djece od zlih duhova u doba kada je pomor djece bio velik. Što se tiče motiviranosti porijekla hrvatskih prezimena, Šimunović (2009) ističe četiri temeljna pitanja. Prvo je pitanje *Čiji si?*, a odgovorom na to pitanje nastala su prezimena na *-ić, -ović, -ević, -ivić*. Drugoj skupini pripadaju prezimena koja nastaju kao odgovori na pitanje *Kakav si?* (velik, malen, bijel, crn...). Treća se skupina odnosi na prezimena nastala kao odgovor na pitanje *Odakle si?* (*Međimurec, Ramljak, Bošnjaković...*). Posljednja skupina odnosi se na prezimena koja su nastala kao odgovor na pitanje *Što si, čime se baviš?* (*Kovač, Tkalec...*).

Riječ *ime* odgovara latinskoj riječi *nomen*, dok riječ *prezime* odgovara latinskoj riječi *cognomen*. Bjelanović (1998) navodi kako su prezimena znakovi po kojima se prepoznaju društveni entiteti u vremenu i prostoru i to su najprepoznatljivija značajka po kojoj su osobe svojim identitetom upravo one koje su njome označene da jesu. Prezime je dio čovjekovog identiteta te je iznimno važno jer su sveukupna znanja o nekoj osobi sažeta u prezimenu pa prezime sadrži više informacija od imena. Prezime označava podrijetlo, čitavu povijest jednog roda, a katkad označava i obiteljsko naslijeđe, imovinski i socijalni status, nacionalnu ili vjersku pripadnost ili političko usmjerenje (Kekez, 2011). Ime se pojavljuje u različitim oblicima (*Ivan, Ivo, Ivica, Ivek*), dok je prezime nepromjenjivo, ono se opire promjenama: „Prezimena su postojani međaši našeg jezičnog i etničkog protega u prošlosti. Oni su čuvari starijih jezičnih pojava, poklade obličnih i semantičkih obilježja, svjedoci nekadašnjeg svjetonazora“ (Šimunović, 1985: 10).

4.2. Jezična norma u odnosu na imena

Ime i opća imenica dvije su različite jezične kategorije i pravila koja vrijede za opće imenice ne moraju vrijediti i za imena. Sva se imena pišu velikim početnim slovom. Imenima se ljudi služe svakodnevno – u službenoj i neslužbenoj komunikaciji. U službenoj se komunikaciji rabi službeni oblik imena, dok se u neslužbenoj pojavljuje i službeni i neslužbeni lik imena. Osobu kojoj je službeno osobno ime *Ana* može se zvati i *Anica*, *Anči*, *Ane*, *Anca*. Iz toga se vidi kako se osobu u neslužbenoj komunikaciji može imenovati na različite načine, a to su temeljno osobno ime (*Ana*, *Ivan*, *Josip*...), hipokoristični lik osobnoga imena (*Anica*, *Ivo*, *Joža*...), obiteljski nadimak i osobno ime (*Ivan Lukićev*) ili osobni nadimak (*Kiće*, *Čelo*) (Frančić, 2015). Pravilno je da se osobu u službenoj komunikaciji imenuje službenom antroponimijskom formulom koja se sastoji od službenog lika osobnoga imena i službenog lika prezimena. Službeni su likovi osobnog imena i prezimena oni koji su upisani u službene dokumente.

Uobičajeno je da osobno ime uvijek dolazi na prvo mjesto, iako postoje iznimke, a tada se iza prezimena obvezno piše zarez kao znak obrnutog slijeda sastavnica. Često dolazi do nedoumice o tome treba li prvo pisati ime ili prezime. Uobičajeno je da Hrvati, ali i ostali europski i svjetski narodi, prvo pišu i izgovaraju ime pa prezime, no u nekim je slučajevima ipak obrnuto pa se javlja potreba da na prvom mjestu bude prezime (npr. abecedni popisi). U tom je slučaju pravilno da se poslije prezimena stavlja zarez kako bi se naglasilo kako takav poredak nije uobičajen, dok bi se u govoru trebala napraviti stanka.

Javljaju se različiti oblici istoga imena i pogrešno ih je svoditi na jedan „pravilan“ oblik: „Različitost oblika etimološki istoga imena nisu modifikacije istoga osnovnog značenja, nego sasvim novi onomastički sadržaji jer svaki modificirani oblik imenuje nov objekt, tj. označuje nov sadržaj.“ (Šimunović, 1985: 163) Pravilan je oblik imena onaj koji je zapisan u službenim dokumentima te takav oblik ne podliježe normativnim pravilima. Službeni oblici imena ulaze u sustav standardnog jezika: „Važno je istaknuti da svaki antroponim moramo posebno učiti i pamtiti mu lik jer oni su pravilni samo onakvi kakvi su zabilježeni u službenim dokumentima, pa makar i kršili pravopisna pravila kojima podliježe ostali (neonimijski) leksički fond.“ (Šimunović, 1986: 163 prema Frančić, 1998: 158).

Osobno ime ima prednost pred jezičnom normom i upotrebljava se onakav oblik kakav nosi njegov nositelj u službenoj komunikaciji: „Glasovni sastav osobnog imena svakoga pojedinca moramo naučiti“ (Frančić, 2015: 55). Ako se osoba zove *Tonći* pogrešno bi ju bilo imenovati

Tonči. Nadalje, osobno ime može biti sastavljeno od jedne riječi ili više njih. Ako je osobno ime nastalo slaganjem dviju ili više sastavnica, one se mogu pisati na tri načina, a to su sastavljeno (*Anamarija*), sa spojnicom (*Ana-Marija*) te nesastavljeno (*Ana Marija*). Pravilan je zapis imena onaj koji se nalazi u službenom dokumentu. U osobnom imenu čije su sastavnice spojene spojnicom sklanja se samo posljednja sastavnica (*Ana-Mariji*), a osobnom imenu koje se piše nesastavljeno sklanjaju se obje sastavnice (*Ani Mariji*). Kod imenovanja je izbor službenog lika u potpunosti prepušten imenovateljima, a u neslužbenoj se komunikaciji osoba može imenovati različitim tvorbenim inačicama službenog imena (*Katarina – Katica, Katja, Ketj...*).

Često u hrvatski sustav ulaze mnoga strana imena koja mogu sadržavati grafeme koji nisu sastavnica hrvatske latinice, ali su takva imena ipak pravilna i pišu se izvorno, tj. onako kako se pišu u jeziku iz kojega su preuzeta. Uspoređujući pravopise i savjetnike, uočava se kako jezikoslovci, kako u prošlosti pa tako i danas, nemaju ujednačeno mišljenje o pisanju stranih imena u kosim padežima: „Pravopisna se pravila razlikuju kod stranih imena koja završavaju na *-i* bez obzira na to kako se završni glas *-i* zapisuje“ (Komar, Glušac, 2019: 14). Prema Institutovu se pravopisu između osnove i nastavka glas *j* umeće (*Atlee – Atleeja, Atleejev; Chelsea – Chelseaja, Chelseajev; Dubai – Dubaija, Dubaijev; Eddie – Eddieja, Eddiejev; Kennedy – Kennedyja, Kennedyjev; Verdi – Verdija, Verdijev*) (Jozić i dr., 2013). Prema Babić-Finka-Moguševu pravopisu (2000) navodi se pravilo da se u strana vlastita imena koja završavaju na *-i, -y* ili *-ee* između osnove i nastavka umeće *j* (*Vigny, Vignija*). Barić i suradnici (2008: 11) također ističu kako se glas *j* izgovara i zapisuje ako riječ završava na *-y* (*Henry, Henryja*). U Babić-Težakovoj gramatici (2003: 105) navode se primjeri imena koja se mijenjaju poput imenice *poni* pa se u svim ostalim padežima umeće *j* (*Bernini, Marconi*). Navedeni pravopisi, gramatike i jezični savjetnici slažu se u pravilu umetanja glasa *j* u imena koja završavaju na *-i* i pridjeve nastale od njih (Glušac, Komar, 2019). No, postoje iznimke kod imena kao što su *Camus* i *Denis*. Za razliku od *Hrvatske gramatike* (2008) te *Hrvatskog jezičnog savjetnika* (1999) koji navode da se takvi oblici imena pišu bez glasa *j*, u Institutovu pravopisu dopuštene su dvostrukosti (*Camusa* i *Camusja*). Razlike se uočavaju i u obliku posvojnoga pridjeva od spomenutoga prezimena pa je prema Institutovu pravopisu pravilan je oblik *Camusov* (Jozić i dr., 2013: 121), dok se u *Hrvatskom jezičnom savjetniku* navodi kako prezimenu *Camus* treba dodati sufiks *-ev* jer ono izgovorno završava na *-i* (*Camusev*).

Matićin pravopis ističe kako se glas *j* ne piše u skupovima *i + samoglasnik* na granici osnove i gramatičkoga morfema i to u stranim imenima te posvojnim pridjevima od njih (*Camus –*

Camusa, Camusev; Denis – Denisa, Denisev; Verdi – Verdia, Verdiev) (Badurina, Marković, Mićanović, 2008). Matičin pravopis ističe kako imena i prezimena stranoga podrijetla koja su dio hrvatskoga sustava imena i prezimena ne podliježu pravilu o nebilježenju međusamogasnčkog *j* (*Stulli - Stullija, Stullijev; Appendini – Appendinija, Appendinijev; Strozzi – Strozija, Strozijev; Sidney – Sidneya, Sidneyev*). U tom se pravopisu navodi i da „ako nositelj takva imena ili prezimena to želi, može svoje ime pisati i prema pravilima za strana imena“, dakle bez umetanja glasa *j* (Badurina, Marković, Mićanović, 2008: 208). Osim u Matičinu pravopisu i u Anić-Silićevu pravopisu navodi se pravilo da se *j* ne umeće između osnove stranog osobnog imena i nastavka, tj. sufiksa *-ev* (*Camus – Camusa, Camusev; Leopardi – Leopardia, Leopardiev; Henry – Henrya; Tati – Tatia*) (Anić, Silić, 2001). U tom se pravopisu navodi i da su kod imena koja izgovorno završavaju na *-i* (*-i, -y, -ie*) dopušteni i oblici s umetnutim *j* (*Henryja*). Pravilo o neumetanju glasa *j* ističe se i u Silić-Pranjkovićevoj gramatici (2005) gdje se navodi kako se imena s osnovom na *-i* ponašaju kao imena s osnovom na druge samoglasnike pa se između *-i* i nastavaka ne umeće *j* (*Leopardi – Leopardia*), a tako je i u imenima u kojima *-i* može biti predstavljeno i drugim slovima (*-y, -ie, -is*).

Pravopisi, gramatike i jezični savjetnici usuglašeni su kada je riječ o neumetanju glasa *j* u strana imena kod kojih se završni *-i* ili *-y* čitaju kao *j* ili su na granici osnove i gramatičkog morfema samo pravopisni znakovi (*Nagy – Nagya, Nagyev; Kallay – Kallaya; Murai – Muraia, Grey – Greya*).

Osobna su imena službeni, zakonski likovi. Zbog toga se jezična norma ne bi trebala upletati u njihov zapis, no ipak pravopisi propisuju i nominativni lik imena. Pravopisi dosta pozornosti usmjeravaju pisanju velikog i malog slova ili pisanju stranih imena. Često jezikoslovci ne mogu dati jasna i jednoznačna pravila koja bi se mogla primijeniti na sve slučajeve. Službeni lik imena ne bi trebao podlijezati normativnim jezičnim pravilima. S jedne se strane ističe kako treba poštivati pravilo da normativna određenja koja vrijede za apelative ne moraju vrijediti i za nominativni lik imena, dok se s druge strane ističe kako ime nije „pojedinačna izvanjezična činjenica“ koja je potpuno neovisna o normi te nije izvan svih normativnih zahtjeva (Frančić, Hudeček, Mihaljević, 2005: 227). To se uglavnom odnosi na uporabu imena u drugim padežima osim nominativa jer čim „osobno ime uđe u sintagmatske odnose, ono postaje jezičnom činjenicom jednakom svim ostalim jezičnim činjenicama“, a tada se podvrgavaju zakonitostima jezičnog sustava i jezičnog standarda (Barić i dr., 1999: 112). U tom se slučaju norma često prilagođava imenu, a ne ime normi. Može se zaključiti

kako su značajke imena posebnost i samosvojnost. Pisanje imena ovisi o izboru nositelja tog imena i prezimena pa je zakonski lik nadređen pravopisnoj normi i neovisan o njoj. Svaka se osoba ima pravo služiti svojim imenom i prezimenom. Svako je osobno ime i prezime pravilno u svom zakonskom liku.

5. Imena u novinskim naslovima

U nastavku će se rada propitati uporaba imena i prezimena u novinskim naslovima. Pri opisu su osnovnih obilježja novinskih naslova doneseni i primjeri u kojima se potvrđuju imena, no u ovome se radu istraživanje usmjerilo na troje: prvo, na uporabu dvostrukih prezimena ženskih osoba kako bi se provjerilo poštuje li se zakonski lik prezimena; drugo, ispitala se sklonidba ženskih prezimena kako bi se provjerilo ima li takva uporaba ulogu vrijednosnog čina; treće, istražilo se piše li se u novinskim naslovima cjelokupna antroponimijska formula ili samo osobno ime, prezime ili nadimak te javljaju li se atributi i apozicije uz imena te kakvu ulogu imaju takvi načini imenovanja. Istraživanje je provedeno na mrežnim stranicama triju dnevnih novina: *Jutarnjem listu*, *Večernjem listu* i *24 sata*. Za dvostruka prezimena odabrane su četiri osobe, a to su *Kolinda Grabar-Kitarović*, *Anka Mrak-Taritaš*, *Marija Pejčinović Burić*, *Vesna Škare Ožbolt*, za sklonidbu ženskih prezimena odabrane su političarke *Vesna Pusić*, *Kolinda Grabar-Kitarović*, *Jadranka Kosor* i *Angela Merkel* te žene s hrvatske estradne scene *Maja Šuput*, *Nina Badrić* i *Ivana Banfić*. Za načine imenovanja provjereni su zapisi imena poznatih političarki – *Vesne Pusić*, *Kolinde Grabar-Kitarović*, *Jadranke Kosor*, *Angele Merkel* te načini imenovanja osoba s hrvatske estradne scene – *Maje Šuput*, *Nine Badrić*, *Jelene Rozge*, *Luke Modrića*, *Tonyja Cetinskog*, *Ivana Hercega*, *Domagoja Duvnjaka* i *Zorana Šprajca*.

5.1. Pisanje dvostrukih prezimena sa spojnicom ili bez nje

Već se u 13. stoljeću može govoriti o počecima dvostrukih prezimena koja tada predstavljaju identifikaciju po pripadnosti rodu ili po mjestu kojemu tko pripada (Šimunović, 2009: 175). Također su se osobnom imenu dodavali nazivi vezani za zanimanja ili imena naselja iz kojeg tko dolazi. U 19. stoljeću u doba jake germanizacije, mađarizacije i talijanizacije mnogi Hrvati prevode svoje strano prezime i pritom ga dodaju svojoj imenskoj formuli. U današnje se vrijeme dvostruko prezime može naslijediti, dobiti po rođenju, a može se oblikovati nakon vjenčanja zadržavanjem djevojačkog i dodavanjem muževa prezimena ili pak zakonskim putem promjene prezimena.

Problem s dvostrukim prezimenima odnosi se na pisanje spojnice. Nasljeđivanjem prezimena od svojih predaka nasljeđuje se i oblik na koji se ne može svojevolumno utjecati i mijenjati ga osim ako se ne podnese zahtjev za promjenom prezimena nadležnoj instituciji.

Postavlja se pitanje je li način pisanja dvostrukih prezimena sa spojnicom ili bez nje pravopisno i morfološki prihvatljivo i je li taj način pisanja uvjetovan zakonskim propisima. Pisanje dvostrukih prezimena određeno je pravopisnim pravilima koja su pak u različitim pravopisima neujednačena. Spojnica je kao pravopisni znak ujedno i pokazatelj (morfološke) nepromjenjivosti, pa je dvostruka prezimena potrebno zasebno sagledati s pravopisnoga i morfološkoga gledišta. O tome u svome radu piše Glušac (2015), koja donosi dijakronijski pregled pravopisnih napomena o (ne)pisanju spojnice u dvostrukim prezimenima muških i ženskih osoba. Stariji pravopisi propisuju pisanje dvostrukih prezimena sa spojnicom: tako je u Brozovu pravopisu (1906) na primjeru *Kačić-Miošić, Kačić-Miošića...*, dok Boranić (1926) uvodi pisanje bez spojnice (*Kačić Miošić*) te Glušac zaključuje: „Pravopisna tradicija pisanja dvostrukih prezimena muških osoba bez spojnice ostat će u hrvatskome jeziku sve do danas.“ (Glušac, 2015: 27). Od Cipra-Klaićeva pravopisa (1944) dvostruka prezimena ženskih osoba propisana su sa spojnicom (*Ivana Brlić-Mažuranić*). Takva su pravila zadržana u pojedinim suvremenim pravopisima (Babić, Finka, Moguš, 1971; Babić, Ham, Moguš, 2008; Babić, Moguš, 2011). Nasuprot tomu, Anić-Silićev, Matičin i Institutov pravopis dopuštaju pisanje dvostrukih prezimena i muških i ženskih osoba i sa spojnicom i bez nje (Glušac, 2015: 28). U Matičinu pravopisu stoji napomena: „Pisanje ili nepisanje crtice načelno ovisi o izboru nositelja prezimena, odnosno o načinu na koji je to zabilježeno u dokumentima. Ako to nije moguće utvrditi, dopušteno je dvostruka prezimena pisati na oba načina“ (Badurina, Marković, Mićanović, 2008: 99). Slično je i u Institutovu pravopisu u kojemu se donosi pravilo kako pisanje dvostrukih prezimena sa spojnicom ili bez nje ovisi o obliku koji se upotrebljava u službenoj komunikaciji (Jozić i dr., 2013: 106).

U vezi je s pisanjem spojnice i pitanje sklonidbe dvostrukih prezimena. Spojnica je kao pravopisni znak ujedno i pokazatelj (morfološke) nepromjenjivosti, pa Hudeček, Mihaljević i Vukojević u svojim *Jezičnim savjetima* (2010 i 2011: 108) ističu da se ženska prezimena u pravilu ne sklanjaju te zaključuju da je „stoga suvišno označivati da se prvi dio višečlanoga prezimena ne sklanja“, odnosno da je spojnica kod dvostrukih prezimena ženskih osoba suvišna. Izuzetak od toga mogla bi biti dvostruka prezimena ženskih osoba od kojih prvi dio završava na *-a*, a njegova nositeljica želi naglasiti da se ono ne sklanja (npr. *Marija Ružička-Strozzi, Marije Ružička-Strozzi*, a ne *Marije Ružičke Strozzi*). Što se tiče dvostrukih prezimena muških osoba, kod njih se obavezno sklanjaju oba dijela pa bi pisanje spojnice onemogućilo sklonidbu prvoga dijela prezimena.

Pregled pravopisnih određenja pisanja dvostrukih prezimena pokazuje neujednačenosti pa se, uzevši sva pravopisna izdanja u obzir, dvostruka prezimena i muških i ženskih osoba mogu pisati i sa spojnicom i bez nje. Pojedini se pak suvremeni jezični savjetnici ipak suprotstavljaju tome te preporučuju dvostruka prezimena i muških i ženskih osoba dosljedno pisati bez spojnice (Hudeček, Mihaljević, Vukojević, 2010: 109). Također je bitno navesti i to da se dvostruka prezimena pisana sa spojnicom ne pišu s bjelinama iza i ispred nje. Može se dakle na temelju svega zaključiti kako način pisanja ovisi o izboru nositelja toga prezimena pa je zakonski lik nadređen pravopisnom pravilu i pisanju dvostrukih prezimena.

U mnogim se dnevnim novinama, ali i ostalim medijima može primijetiti kako se dvostruka prezimena, a tu se osobito misli na prezimena ženskih osoba, različito zapisuju, i sa spojnicom i bez nje. U nastavku rada ispitat će se pojava dvostrukih prezimena ženskih osoba u novinskim naslovima dnevnih novina *Večernji list*, *Jutarnji list* i *24 sata*. Odabrana su sljedeća prezimena, dva sa spojnicom i dva bez spojnice: *Kolinda Grabar-Kitarović*, *Ana Mrak-Taritaš*, *Vesna Škare Ožbolt* i *Marija Pejčinović Burić*. Na mrežnim tražilicama odabranih novina za svako se prezime usporedila učestalost pojedinog oblika u prvih 60 pojavnica. Rezultati su prikazani brojačano za svako prezime u pojedinim dnevnim novinama. Posljednji stupac čine ukupni podatci o pojavnicama prezimena sa spojnicom i bez nje za svako promatrano prezime. Nakon tablice navedeni su primjeri dvostrukih prezimena iz naslova te neke iznimke.

Tablica 1. Uporaba dvostrukih prezimena ženskih osoba u dnevnim novinama

	JL	VL	24S	Ukupno
	NASLOV	NASLOV	NASLOV	NASLOV
	sa -	sa -	sa -	sa -
	bez -	bez -	bez -	bez -
<i>Grabar-Kitarović</i>	10	20	1	25
	4	3	0	13
<i>Mrak-Taritaš</i>	9	9	4	22
	36	10	10	56
<i>Škare Ožbolt</i>	0	1	0	1

	2	15	7	24
<i>Pejčinović Burić</i>	6	8	2	16
	39	18	6	63

Rezultati istraživanja pokazuju kako se u novinskim naslovima promatranih dnevnih novina ne brine previše oko pisanja dvostrukih prezimena. U jednom članku pišu spojnicu, a u drugom pak ne. Događa se i da je prezime u naslovu napisan na jedan način, a isto prezime u tom članku na drugi način. Može se također zaključiti da što je osoba s dvostrukim prezimenom sa spojnicom popularnija i zastupljenija u medijima, to se njezino prezime pojavljuje u svom službenom liku, iako primjeri pokazuju da i tu ima odstupanja. To se vidi kod prezimena *Grabar-Kitarović*. Iz rezultata je vidljivo kako se dvostruko prezime sa spojnicom najčešće pojavljuje u novinskim naslovima *Večernjega lista*, a najmanje u *24 sata* gdje se u naslovima najčešće javlja samo ime:

- (50) *SLUŽBENA BILJEŠKA VELEPOSŁANSTVA RH O BORAVKU PREDSDJEDNICE U SAD-u Evo s kim se sve Grabar-Kitarović susrela u Americi i o čemu su točno razgovarali* (JL, 27. 5. 2020.)
- (51) *MOŽE LI RADIKALNA DESNICA UGROZITI DRUGI MANDAT KOLINDE GRABAR KITAROVIĆ? 'Imat ćemo svojeg kandidata, u prvom krugu može osvojiti 15 posto'* (JL, 27. 5. 2020.)
- (52) *Grabar-Kitarović još uvijek nije zatražila ured nakon mandata* (VL, 27. 5. 2020.)
- (53) *Grabar Kitarović u posljednjem inozemnom posjetu otišla u Ljubljano: 'Slovenija je logičan izbor'* (VL, 27. 5. 2020.)
- (54) *Milanović počinje mandat gdje ga je Grabar-Kitarović završila* (24S, 27. 5. 2020.)

Kod manje poznatih i učestalih dvostrukih prezimena sa spojnicom veća su odstupanja od službenog oblika kao što se vidi kod prezimena *Mrak-Taritaš*. Rezultati istraživanja pokazuju kako u novinskim naslovima prevladava lik bez spojnice i to najviše u *Jutarnjem listu*. Često se i javlja samo jedan oblik dvostrukog prezimena ili samo inicijal prezimena:

- (55) *SAVEZNICI ILI SUPARNICI: DRAMATIČNA PORUKA ANKE MRAK-TARITAŠ BERNARDIĆU Sa SDP-om nemam što dijeliti. Znam što mi je činiti ako ne postignemo dogovor* (JL, 8. 6. 2020.)

- (56) *VELIKI POLITIČKI PROFIL ANKE MRAK TARITAŠ* Njezina karijera se preokrenula prije 7 godina, a danas mora sve češće izgovarati: 'Pogriješila sam' (JL, 27. 5. 2020.)
- (57) *Taritaš prešutjela 52.256 kuna od predavanja i ispita u HGK* (24S, 27. 5. 2020.)
- (58) *Taritaš: Grad ne bi trebao biti loša agencija za nekretnine* (VL, 27. 5. 2020.)
- (59) *Kujundžiću nema mjesta u "svemiru" A. Mrak Taritaš!?* (VL, 27. 5. 2020.)
- (60) *Zašto bi se prešućivalo da je Anka Mrak opet zaboravila?* (JL, 27. 5. 2020.)

Službeni se oblik prezimena u dnevnim novinama može narušiti bjelinom ispred i/ili iza spojnice.

- (61) *Mrak- Taritaš: 'Plenković će sigurno pokušati zadovoljiti jastrebove unutar HDZ-a'* (VL, 27. 5. 2020.)

Službeni lik dvostrukih prezimena bez spojnice u novinskim je naslovima zastupljeniji. Prezime *Škare Ožbolt* uglavnom se pojavljuje u takvu liku, u *24 sata* i *Jutarnjem listu* službeni se oblik prezimena u potpunosti poštuje, dok se u *Večernjem listu* pojavljuje samo jedan primjer. Također se javlja i jedan primjer s jednim dijelom dvostrukog prezimena:

- (62) *Plenki miri Ukrajince i Ruse: Angažirao Granića, Ožbolt....* (24S, 27. 5. 2020.)

Slična je situacija i s prezimenom *Pejčinović Burić* gdje je službeni lik dvostrukog prezimena bez spojnice u novinskim naslovima znatno zastupljeniji, iako se u ponekim naslovima javljaju i likovi sa spojnicama. Uz to u jednome se članku pronalaze neujednačenosti pisanja dvostrukog prezimena obrnutim poretkom sastavnica dvostrukoga prezimena:

- (63) *DOBILA PODRŠKU 78 ZASTUPNIKA Sabor potvrdio imenovanje Burić Pejčinović za ministricu vanjskih poslova* (JL, 27. 5. 2020.)

Istraživanje je pokazalo da se zakonski lik prezimena uglavnom poštuje, s iznimkom prezimena *Mrak-Taritaš* gdje se uočavaju veća odstupanja od službenog oblika. Također iz primjera se vidi kako se u naslovima, ali i člancima zbog jezične ekonomije rabi samo jedna sastavnica dvostrukog prezimena – kod *Mrak-Taritaš* i *Škare Ožbolt* najčešće druga, dok se kod *Grabar-Kitarović* i *Pejčinović Burić* uvijek javljaju oba lika prezimena.

- (64) *Anka M. Taritaš: Pod izlikom koronavirusa Bandić i HDZ ušutkavaju oporbu* (VL, 27. 5. 2020.)
- (65) *Taritaš napala Koržinek: 'Ona je pravi izdanak svoje stranke'* (24S, 27. 5. 2020.)
- (66) *Ožbolt: "Vraćam se HDZ-u, nema riječi o nuđenju fotelje"* (24S, 27. 5. 2020.)

Osim javljanja jednom prezimskom sastavnicom, pojavljuje se i samo osobno ime bez prezimena i to najčešće kada je riječ o *Kolindi Grabar-Kitarović*. Može se pretpostaviti da je razlog tomu što je *Kolinda* neuobičajeno ime i vrlo je izraženo:

(67) *Kolinda ipak ne želi u Visoku, radit će što više može digitalno* (24S, 27. 5. 2020.)

Na temelju rezultata istraživanja može se zaključiti kako novinari ne vode previše računa o tome piše li se prezime sa spojnicom ili bez nje te se zakonski lik prezimena uglavnom ne poštuje. Iznimka su ona prezimena koja su zastupljenija i popularnija u medijima. Zbog jezične ekonomije katkad se pojavljuje samo jedna prezimenska sastavnica te se uglavnom izostavlja spojnica.

5.2. Sklonidba prezimena ženskih osoba i uporaba ženskih prezimena

Imena i prezimena muških osoba pokazuju stabilnost i manji broj varijacija, dok imena i prezimena ženskih osoba pokazuju veliku morfosintaktičku nestabilnost i iznimke. Temeljna je razlika imenske formule muške i ženske osobe u sklonjivosti: oba su člana imenske formule muške osobe sklonjiva, dok se u imenskoj formuli ženske osobe u pravilu sklanja samo osobno ime (ako je sklonjivo), a izuzetak je prezime koje završava na *-a*. Prezimena muških osoba uvijek se sklanjaju po *a*-sklonidbi ili *e*-sklonidbi. Prezimena ženskih osoba koja završavaju na *-a* sklanjaju se po *e*-sklonidbi kao i prezimena muških osoba. Međutim, tu nailazimo na normativne neujednačenosti. Raguž (1997: 44) primjerice tvrdi kako se takva prezimena ne sklanjaju, no ona su u razgovornom jeziku sklonjiva. U gramatici E. Barić i suradnika (1995) navedeno je kako su oba oblika prihvatljiva (npr. *Bele Krleže, Beli Krleži; Bele Krleža, Beli Krleža*), dok Frančić, Hudeček i Mihaljević (2005: 104) preporučuju sklonidbu takvih prezimena.

U vezi sa sklonidbom prezimena ženskih osoba osobito je zanimljiva pojava ženskih prezimena sa sufiksima *ica*, *-ka* i *-ova/-eva* (npr. *Kosorica, Perićka, Barićeva*).³ U većini se

---

³ U literaturi se razlikuju nazivi *prezime ženske osobe* i *žensko prezime*. O tome piše Anđela Frančić (2008.): ona razlikuje *prezime ženske osobe* čime označuje žensko prezime kojim se imenuje ženska osoba neovisno o tome je li takvo prezime istovjetno s muškim prezimenom ili različito od njega, dok se *žensko prezime* odnosi na izvedeno prezime ženske osobe koje je nastalo specifičnim sufiksima od muškog prezimena, a čija se uporaba ograničava na nestandardnojezične idiome, književnoumjetnički, razgovorni i publicistički stil. (Frančić, 2008: 587) Ženska su se prezimena različito nazivala: Maretić navodi da su to *prezimena kad služe za žene*, Hraste ih naziva *ženskim prezimenima*, Babić *prezimena s oznakom ženskih osoba*, a Gluhak *ženski oblici prezimena, ženski prezimenski oblici* (Filipov, Glušac, 2019: 67).

slavenskih jezika na takav način i u današnje vrijeme tvore prezimena ženskih osoba i ona su promjenjiva (*Ana Karenjina, Ane Karenjine...*). U hrvatskom jeziku to nije slučaj, prezimena su ženskih osoba nesklonjiva (osim onih na *-a*), ali veza sa slavenskim jezicima postoji u jezičnoj prošlosti jer se gramatičkim sredstvima isticala ovisnost o muškarcima kako bi se znao bračni status (npr. *Dora Krupičeva, Katarina Zrinska*) te su ženska prezimena dobivala sufikse.

Stjepan Babić (2006) u opisu tvorbe riječi sufiskom *-ka* ističe kako se u razgovornom jeziku vrlo često javlja tvorba tim sufiksom kod prezimena ženskih osoba, a u književnom su jeziku takve izvedenice stilski obilježene (Frančić, 2008). I Gluhak (2001) ističe kako je takva upotreba stilski obilježena i da se čak može reći kako u takvim oblicima nema posebnog poštovanja. Važno je istaknuti da je ovakva pojavnost sve češća u nestandardnojezičnoj uporabi te u svijetu književnosti, odnosno u onim funkcionalnim stilovima standardnog jezika koji imaju blaži odnos prema normi – u razgovornom i književnoumjetničkom. Prema Babiću (1991: 257) njima se referira ponajprije na udane žene koje nisu nazočne u govornom činu, a ako jesu, te izvedenice „imaju prezirivo značenje”. Raguž (1997) kao i Babić slaže se da prezimena ženskih osoba sa sufiksima *-ova/-eva* u razgovornom jeziku nisu nikakva značajka diskriminacije. Gluhak (2001) ističe da ako se misli na žensku osobu, onda njezinu prezimenu (npr. *Marković, Markov, Markovina, Markovski*), ovisno o završetku osnove, treba dodati neki od posvojnih sufiksa *-ov/-ev* (*Markovičeva*), a ako prezime ima posvojni lik, onda se dodaje samo nastavak *-a* (*Markova, Markovska*) ili se može još jednom naglasiti posvojnost i drugim posvojnim sufiksima (*Markovljeva, Markovinina*). To se odnosi i na prezimena stranog podrijetla (*Müllerova*).

U radu je već istaknuto kako postoji razlika imenske formule muške osobe u odnosu na imensku formulu ženske osobe koja pokazuje veliku morfosintaktičku nestabilnost i iznimke. Upravo ta različitost ukazuje na rodnu različitost, a prema nekima i rodnu neravnopravnost u jeziku (Kuna, 2014: 72). Ta se neravnopravnost odražava upravo u nestandardnoj uporabi ženskih prezimena tvorenih sufiksima *-ka* i *-ica*, a katkad i sufiksima *-ova/-eva*. Često se sklanjanje ženskih prezimena javlja u dnevnim novinama te će u nastavku ta pojava biti analizirana. Istraživanje je usmjereno na imenovanje sedam ženskih osoba – *Vesna Pusić, Kolinda Grabar-Kitarović, Jadranka Kosor, Angela Merkel, Maja Šuput, Nina Badrić* i *Ivana Banfić*. Promatrani su novinski naslovi u dnevnim novinama *Jutarnji list, Večernji list* i *24 sata*. Istraživanje se provodi s pretpostavkom kako se imenovanjem ženskim prezimenom postiže određeni pragmatični učinak te se koristi kao sredstvo izrugivanja i nepoštivanja.

Također se pretpostavlja kako će upotreba ženskih prezimena tvorenih sufiksima *-ka*, *-ica* i *-ova/-eva* ovisiti o medijskom sadržaju, odnosno više će se njima imenovati estradne zvijezde, nego političarke te će ti oblici biti češći u dnevnim novinama *24 sata*, nego u *Jutarnjem listu* i *Večernjem listu*. U nastavku su navedeni primjeri imenovanja pomoću sklonjivog ženskog prezimena koji su negativno obilježeni, vrijeđaju osobu te iskazuju prema njoj nepoštovanje:

(68) *Šuputica se 'popravila': Pegla bore više nego kreditne kartice* (24S, 29. 5. 2020.)

(69) *Zoki izvan kontrole: Opalio je po 'Karavasi', ali i 'Kitarovički'* (24S, 29. 5. 2020.)

(70) *Vladina reforma: Zna li Kosorica kamo nas vodi?* (24 sata, 29. 5. 2020.)

(71) *Linić, Čačić, Sanader i Kosorica na Šumonjinim gnjevnim hologramima* (VL, 29. 5. 2020.)

(72) *Hik, hik, hura... Merkelica ne odustaje, ona je bačva bez dna* (24S, 29. 5. 2020.)

(73) *'Prirodna' Badrička upozorila Bogdana: Reci mami da stižem* (24S, 29. 5. 2020.)

Nakon provedenog istraživanja potvrdila se pretpostavka kako se imenovanje ženskim prezimenom najviše pojavljuje u novinskim naslovima *24 sata*, a ni jedan primjer nije pronađen u *Jutarnjem listu*. Velika je obilježenost i naglašenost takvih oblika te takvim imenovanjem ženskih osoba moguća je interpretacija da se vrijeđa imenovana osoba. Postavlja se pitanje je li takvim oblicima imenovanja uopće mjesto u javnoj komunikaciji. U tim je primjerima imenovanje pomoću sklonjivog ženskog prezimena izrečen određen stupanj prezira i izrugivanja.

(74) *Kosorova puca jedanaesterac koji je sama iznudila* (VL, 29. 5. 2020.)

U ovom primjeru oblik prezimena nije toliko negativno obilježen, već se njime više želi približiti čitateljima te naslovom želi privući pozornost čitatelja. Oblik prezimena *Kosorova* nalazi se samo u *Večernjem listu*.

(75) *'Megaročkalica by Šuputica' – novi koncept proslave dječjih rođendana u CineStar kinima* (VL, 29. 5. 2020.)

(76) *Merkelica u Kini: EU je voljna stabilizirati jedinstvenu valutu* (VL, 29. 5. 2020.)

(77) *Opasna Banfička: Vojničkim vježbanjem do vrhunske forme* (24 sata, 29. 5. 2020.)

U ovim se primjerima zapravo želi *Šuput*, *Merkel* i *Banfić* približiti čitateljima te oblik prezimena nije negativno obilježen. Iz načina uporabe prezimena proizlazi iskazivanje poštovanja prema drugoj osobi. Oblik *Šuputica* i *Merkelica* ni u kojem slučaju nije poruga ili

ismijavanje, već je neki način približavanje čitateljima, a upotrebom oblika *Banfička* želi se privući pozornost čitatelja, a to se dodatno pojačava atributom *opasna*.

Dnevne novine *24 sata* pokazuju najveći broj primjera načina imenovanja ženskih osoba sufiksima *-ka, -ica, -ova/-eva* u novinskim naslovima, što i ne iznenađuje s obzirom na to da slove kao poluozbiljne dnevne novine koje često čitatelje „zatrjavaju“ nebitnim informacijama, tračevima i stilski obilježenim oblicima kao što je i ovakav način imenovanja ženskih osoba. Najviše se pronalazi primjera *Kosorica* i *Šuputica* i većinom su naslovi s tim ženskim prezimenim negativno obilježeni, vrijeđaju osobu te iskazuju prema njoj nepoštovanje.

5.3. Načini imenovanja poznatih osoba u novinskim naslovima

Prezimana, osobna imena i nadimci često se nalaze u novinskim naslovima. Na taj se način nastoji privući pozornost čitatelja. U naslovima se osoba imenuje na različite načine – osobnim imenom i prezimenom, osobnim imenom, prezimenom i nadimkom, samo prezimenom ili inicijalima. Vrlo je učestalo imenovanje samo prezimenom. Imenovanje samo prezimenom ima veću obavijesnost od imenovanja samo osobnim imenom. Učestalost imenovanja samo prezimenom objašnjava se i hrvatskom onomastičkom tradicijom, položajem u antroponimijskoj formuli te ograničenim novinskim prostorom. Najčešće se jednorječni antroponimi javljaju zbog ograničenog novinskog prostora. U naslovima dakle nije nužno navoditi čitavu antroponimijsku formulu, već je dovoljno navesti samo prezime kod poznatijih osoba:

(78) *POSLJEDNJI SRAZ MILANOVIĆA I PLENKOVIĆA Pogledajte sve detalje žestokog sučeljavanja i saznajte tko je ostavio bolji dojam na čitatelje Jutarnjeg (JL, 29. 5. 2020.)*

Ponekad je naslov strukturiran kao upravni govor. Navodi se prezime osobe, a iza dvotočke slijedi izjava imenovane osobe. Navodni se znakovi u pravilu ne pišu (Frančić, 2006):

(79) *Lauc: Cetinski i Lovren govore opasne stvari, a u džepu imaju mobitele koji ih stalno prate (VL, 29. 5. 2020.)*

U novinskim se naslovima često može pronaći i imenovanje samo osobnim imenom ili nadimkom. Najčešće se takav način imenovanja javlja u naslovima neformalnih i zabavnih vijesti kako bi se tekst učinilo zanimljivijim, ali i zbog uštede na prostoru. U kombinaciji

osobno ime i prezime, osobno je ime ponekad svedeno na inicijal. Osobnoimenski inicijali značajni su u slučajevima kada više poznatijih osoba nosi isto prezime.

Istraživanje je usmjereno na načine imenovanja slavni osoba u dnevnim novinama. Korpus je prikupljan od 31. svibnja do 2. lipnja, a čine ga primjeri imenovanja poznatih političarki – *Vesne Pusić, Kolinde Grabar-Kitarović, Jadranke Kosor, Angele Merkel* te primjeri imenovanja osoba s hrvatske estradne scene – *Maje Šuput, Nine Badrić, Jelene Rozge, Luke Modrića, Tonyja Cetinskog, Ivana Hercega, Domagoja Duvnjaka* te *Zorana Šprajca*. Za svaku je osobu istraženo prvih 60 pojavnica imenovanja u novinskim naslovima dnevnih novina *24 sata, Jutarnji list* i *Večernji list*. Istraživanje se provodi kako bi se utvrdilo koji je način imenovanja najzastupljeniji u dnevnim novinama. U odnosu na to, istraživanje je krenulo od sljedećih pretpostavki: najzastupljeniji je način imenovanja onaj u kojem se donosi cjelokupna imenska formula, a nakon toga slijedi upotreba samo prezimena, dok će se najmanje u naslovima koristiti nadimci. Također će cjelokupna imenska formula biti češća kod onih osoba koje nisu toliko poznate, dok će se samo ime ili samo prezime koristiti kod onih poznatijih osoba i onih koje imaju neuobičajeno i manje učestalo ime i prezime. Atributi i apozicije koji se koriste uz imensku formulu imat će funkciju ostvarivanja pozitivnog učinka te će se njima nastojati osobu približiti čitateljima. U nastavku se rada nalazi tablični prikaz imenovanja poznatih osoba u dnevnim novinama.

Tablica 2. Uporaba različitih načina imenovanja poznatih osoba

	ime + prezime			ime			prezime			inicijal + prezime		
	JL	VL	24S	JL	VL	24S	JL	VL	24S	JL	VL	24S
<i>Vesna Pusić</i>	25	11	14	/	/	/	14	7	15	1	1	/
<i>Kolinda Grabar-Kitarović</i>	6	6	/	18	3	25	12	18	4	/	/	/
<i>Jadranka Kosor</i>	17	9	8	/	/	1	2	9	18	/	/	/
<i>Angela Merkel</i>	30	3	4	/	/	/	21	19	34	/	/	/
<i>Maja Šuput</i>	48	33	4	1	9	17	2	6	13	/	/	/
<i>Nina Badrić</i>	41	29	15	11	5	17	/	3	11	/	/	/

<i>Jelena Rozga</i>	37	22	7	/	1	/	10	16	31	/	/	/
<i>Luka Modrić</i>	26	21	3	7	3	13	8	27	27	/	/	/
<i>Tony Cetinski</i>	38	22	10	6	6	12	4	14	18	/	/	/
<i>Ivan Herceg</i>	9	16	21	/	/	1	1	3	12	/	/	/
<i>Domagoj Duvnjak</i>	1	7	/	/	/	/	4	23	21	/	/	/
<i>Zoran Šprajc</i>	20	9	16	/	/	/	23	41	26	/	/	2
Ukupno	298	185	105	43	27	86	101	183	230	1	1	2
Ukupno	588			156			517			4		

Tablica 3. Uporaba različitih načina imenovanja poznatih osoba

	nadimak			atribut + ime			apozicija + ime			atribut + apozicija + prezime		
	JL	VL	24S	JL	VL	24S	JL	VL	24S	JL	VL	24S
<i>Vesna Pusić</i>	/	/	/	/	/	/	/	1	1	/	/	/
<i>Kolinda Grabar-Kitarović</i>	/	/	1	/	/	1	/	/	/	/	/	/
<i>Jadranka Kosor</i>	/	/	/	/	/	/	1	/	/	1	/	/
<i>Angela Merkel</i>	/	/	/	1	/	/	2	4	2	/	/	/
<i>Maja Šuput</i>	/	/	1	1	/	2	2	1	/	/	/	/
<i>Nina Badrić</i>	/	/	/	/	1	/	/	/	/	/	/	/
<i>Jelena</i>	/	/	/	1	/	/	1	/	/	/	/	/

<i>Rozga</i>												
<i>Luka Modrić</i>	/	/	/	2	/	/	2	1	1	/	/	/
<i>Tony Cestinski</i>	/	/	/	1	/	/	/	/	/	/	/	/
<i>Ivan Herceg</i>	/	/	/	/	/	2	/	/	/	/	/	/
<i>Domagoj Duvnjak</i>	/	/	12	/	1	1	/	1	/	1	/	/
<i>Zoran Šprajc</i>	/	1	/	1	/	/	/	1	/	1	/	/
Ukupno	0	1	14	7	2	6	8	9	4	3	0	0
Ukupno	15			15			21			3		

Rezultati istraživanja pokazuju kako se u novinskim naslovima upotrebljava puno ime i prezime, kao i samo ime, samo prezime, nadimak, inicijal uz prezime, ali se javljaju i određeni atributi i apozicije uz imensku formulu. Rezultati pokazuju kako se u novinskim naslovima osoba najčešće imenuje cjelokupnom imenskom formulom i to najviše u dnevnim novinama *Jutarnji list* (50 %), dok najmanje u dnevnim novinama *24 sata* (17 %). Puno ime i prezime zauzima previše novinskog prostora pa se zbog ekonomičnosti pojavljuje samo jedan antroponim. No, kada se u naslovu pojavljuje samo osobno ime, krši se hrvatska tradicijska onomastička praksa jer Hrvati pri obraćanju nekoj osobi ili kad govore o nekome, redovito spominju ime i prezime ili samo prezime. Teško je zamislivo da netko govori o *Luki (Modriću)*, *Milanu (Bandiću)*, *Marinu (Držiću)*. Iz primjera je vidljivo da ako naslov sadrži samo jedan antroponim, onda je to najčešće prezime, a rjeđe osobno ime i nadimak. To se može objasniti time da je prezime glavni član u službenoj identifikacijskoj formuli, imaju ga svi te je prepoznatljivo u širim krugovima u društvu. Prezime se najviše pojavljuje u dnevnim novinama *24 sata* (44 %). Najviše primjera cjelokupne imenske formule potvrđeno je za *Maju Šuput* i *Tonyja Cetinskog* što zapravo iznenađuje jer su obje osobe dosta poznate i imaju neuobičajeno prezime. Samo ime najviše je upotrebljeno za *Kolindu Grabar-Kitarović*, a samo prezime za *Zorana Šprajca*, *Jelenu Rozgu* i *Angelu Merkel* i to vjerojatno zato što je ime *Kolinda* vrlo neuobičajeno i rijetko, a isto vrijedi i za prezimena *Šprajc*, *Rozga* te *Merkel*. Kada su napisana, točno se zna o kome se radi. Primjeri pokazuju da se osobnim imenom ili nadimkom imenuju osobe iz svijeta sporta, zabave, a rjeđe iz svijeta politike, a izuzetak je

Kolinda Grabar-Kitarović. Nadimak je najčešće korišten pri imenovanju Domagoja Duvnjaka (*Dule*) jer ga čitatelji vole pa se na taj način čitateljima želi dodatno približiti članak.

U primjerima se nailazi i na pogrešno napisano ime osobe:

(80) *Rujanfest: Toni Cetinski i Petar Grašo dolaze na Bundek* (JL, 1. 6. 2020.)

U nastavku rada slijede primjeri različitih načina imenovanja osoba:

(81) *Kako je tek V. Pusić reagirala na Milanovića, polaskanog od SKJ* (VL, 31. 5. 2020.)

(82) *Tik-tak! Milanović u središnjici, Koli u Vukovaru, Škoro na fejsu* (24S, 31. 5. 2020.)

(83) *DRUGA DEBATA Milanović Kolindi spočitavao Sanadera i Bandića, ona njemu loše rezultate Vlade, Sauchu, Merzel... Grabar-Kitarović spomenula SMS o puču* (JL, 31. 5. 2020.)

(84) *'Pozvao me kasno u svoju kuću i rekao: Jadranka, odlučio sam'* (24S, 31. 5. 2020.)

(85) *Na 30.rođendan HDZ-a pozvani i Karamarko i Pašalić, ali ne i Jadranka Kosor* (VL, 31. 5. 2020.)

(86) *Rozga u rodnom Splitu, Sevka u Poreču, Nina Badrić u Rijeci* (24S, 1. 6. 2020.)

(87) *Badrić objavila fotku, istaknula dekolte i začudila obožavatelje: 'Ovo nije Nina'* (VL, 1. 6. 2020.)

(88) *Dule: Spavam nikad bolje, ali nisam naučio mijenjati pelene* (24S, 1. 6. 2020.)

(89) *Z. Šprajc neće biti ni urednik vijesti zbog izjave u novinama* (24S, 2. 6. 2020.)

(90) *'Zoki. gubljenjem kilograma gubi se i smisao za humor!'* (VL, 2. 6. 2020.)

U nastavku se rada nalaze primjeri načina imenovanja u kojima se koristi atribut ili apozicija uz ime/prezime:

(91) *Bivša predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović dobila više ponuda za posao* (VL, 31. 5. 2020.)

(92) *PAHOR NA TWITTERU PODSJETIO NA OBLJETNICU DOGOVORA S PREMIJERKOM KOSOR: Imamo graničnu presudu, Europa ne smije tetošiti Hrvatsku kao razmaženo dijete* (JL, 31. 5. 2020.)

(93) *Kancelarka Merkel: Afrika mi je u zadnje vrijeme prirasla srcu* (VL, 31. 5. 2020.)

(94) *TKO JE NASLJEDNICA VELIKE ANGELE? Zovu je 'mini Merkel', no ona tvrdi da neće slijepo slijediti svoju prethodnicu, pogotovo kod ključnog pitanja..* (JL, 31. 5. 2020.)

- (95) *PJEVAČICA MAJA ŠUPUT OTKRILA KAKO JE UPROPASTILA PROSIDBU 'Moji su prijatelji znali, ali zaprositi nekoga pred 300 ljudi i očekivati pljesak?'* (JL, 1.6. 2020.)
- (96) *Neutješni Duvnjak u suzama nakon poraza, imao je samo jednu poruku* (VL, 1.6. 2020.)
- (97) *Kapetan Duvnjak dočekaao reprezentaciju u Zagrebu* (VL, 1.6. 2020.)
- (98) *SREDNJOŠKOLSKU LJUBAV NAPOKON SU OKRUNILI BRAKOM Naš rukometni reprezentativac Duvnjak u tajnosti se oženio lijepom socijalnom radnicom* (JL, 1. 6. 2020.)
- (99) *Mrazica Šuput zabavljala djecu na Adventu, odolili joj nisu ni muškarci* (VL, 1. 6. 2020.)
- (100) *Iskrena Nina Badrić: U ljubavi se nikako ne snalazim* (VL, 1. 6. 2020.)
- (101) *Ne ispušta je iz zagrljaja: Zaljubljeni Hauser jedva je dočekaao vidjeti svoju zaručnicu Jelenu* (JL, 1. 6. 2020.)
- (102) *Romantični Luka Modrić na svoj je način supruzi Vanji čestitao rođendan* (JL, 1. 6. 2020.)
- (103) *'SVAKE GODINE NEMILOSRDNO DOĐE TAJ DAN' Emotivni Tony Cetinski uoči obljetnice tragične pogibije Toše Proeskog: 'Mogao si tu na zemlji još puno toga'* (JL, 1. 6. 2020.)
- (104) *VIDEO: Smireni Luka već dugo nije ovako izgubio živce: Najgore je prošao - slovenski sudac* (JL, 1. 6. 2020.)
- (105) *Dule, majstore: Maestralni Duvnjak vodi Kiel prema tituli* (24S, 1. 6. 2020.)
- (106) *Pionir Šprajc prisjetio se Jugoslavije: 'Svi su se nekad bojali našeg čvrstog stava'* (VL, 2. 6. 2020.)
- (107) *'OD 80 KOMENTARA NJIH 72 MISLE DA JE RIJEČ O ZAJ**ANCIJI. JOŠ NEŠTO?' Popularni televizijski voditelj Šprajc odgovorio na optužbe da je homofob* (VL, 2. 6. 2020.)

Iz navedenih se primjera korištenja atributa i apozicija uz ime i prezime želi dodatno čitatelja približiti spomenutim osobama, povezati ih s njima. Također se ostvaruje ton familijarnosti i izostaju negativne konotacije. Korišteni atributi i apozicije pobježe određuju ime i prezime navedenih osoba, naglašavaju njihovo zanimanje i njihove osobine.

U sljedećim se primjerima korištenjem atributa i apozicija uz ime i prezime ostvaruje negativan učinak i osobama se pripisuju negativne konotacije. Na taj se način osobu ismijava, iskazuje se nepoštovanje prema njoj:

- (108) *'Šokiran sam izjavom gospođe Vesne Pusić, to je šovinizam...'* (24S, 31. 5. 2020.)
- (109) *Halo, Frau Merkel na telefonu; 'Nemoj me za*ebavat, radim!'* (24S, 31. 5. 2020.)
- (110) *Nije se popravila: Procurila je fotografija 'nagužvane' Šuput* (24S, 1. 6. 2020.)
- (111) *SLAVNI MENADŽER TVRDI DA JE NAGOVORIO BORISA ŠUPUTA DA ULOŽI U VLASTITU KĆER* *Otkrio je tko je bio uzor tada neiskusnoj Maji* (JL, 1. 6. 2020.)
- (112) *VIDEO:'DRAGE ŽEME, UZMITE SVE ŠTO VAM PRIPADA' Polugola Rozga* *okružila se nauljenim muškarcima* (JL, 1. 6. 2020.)

Može se zaključiti kako je više primjera novinskih naslova u kojima se korištenjem atributa i apozicija uz imensku formulu ostvaruje pozitivan učinak te se njima nastoji osobu približiti čitateljima.

Kada se pojavljuju prezimena muških i ženskih osoba u nizu i ako se muške osobe imenuje u nekoj situaciji imenom i prezimenom, tada treba tako imenovati i ženske osobe. Ako se osobe imenuje samo prezimenom, tada neovisno o spolu treba ostati dosljedan.

- (113) *U izboru za čelnika UN-a Pusić zadnja, Antonio Guterres vodi* (24S, 31. 5. 2020.)

U navedenoj je rečenici neujednačena uporaba imenske formule jer je muška osoba imenovana punim imenom i prezimenom, a ženska osoba samo prezimenom.

Kada se u tekstu prezime ženske osobe nađe samostalno, ono može biti obilježeno zbog „nedovoljne obavijesnosti i neuklopljenosti u imensku paradigmu.“ (Kuna, 2014: 81) Ako se prezime upotrijebi samostalno, onda treba biti ženskog roda i Gluhak (2001) to naziva *pomuškarčivanjem*. Ta se pojava nalazi osobito u novinskom diskursu:

- (114) *Kosor misli kako će građani zaboraviti da je tri godine držao 'štangu' Bandiću* (VL, 31. 5. 2020.)
- (115) *Kosor o šefici Europske komisije: 'Njezin govor su moje pjesme, moji snovi'* (VL, 31. 5. 2020.)

U prvom se primjeru tek prema glagolu, odnosno sročnosti subjekta i predikata, saznaje da je riječ o muškoj osobi, *Darinku Kosoru*, a ne o *Jadranki Kosor*. Što se tiče drugog primjera, ni prema glagolu se ne zna je li riječ o muškoj ili ženskoj osobi, ali se dvojba može riješiti pomoću kontekstualnih čimbenika iz kojih bi se vidjelo da je ovdje riječ o ženskoj osobi,

Jadranci Kosor. Kako bi se izbjegli takvi slučajevi u tekstovima, navode se inicijali imena uz prezime ženske osobe: „Navođenjem inicijala uz prezime nije samo odraz uljudnosti već i komunikacijske nužnosti isticanja.“ (Kuna, 2014: 83) U rezultatima istraživanja vidi se kako je tek mali broj primjera uporabe inicijala i prezimena.

6. Zaključak

Prezimana muških i ženskih osoba službena su antroponimijska kategorija i javljaju se u svim funkcionalnim stilovima hrvatskoga standardnog jezika. U radu je naglasak bio na novinarsko-publicističkom stilu jer se ispitala uporaba imena u novinskim naslovima koji su jedan od glavnih elemenata po kojemu se taj stil razlikuje od svih ostalih. Primjerima novinskih naslova potvrđene su karakteristike novinskih naslova na svim razinama. Osobna imena i prezimana sastavni su dio hrvatskoga standardnog jezika i potrebno ih je učiti kao i sve ostale riječi. Osobna imena i prezimana izazivaju mnoge nedoumice što se potvrđuje i u dnevnim novinama.

Nakon provedenog istraživanja može se zaključiti kako novinari izjednačavaju službeni lik dvostrukog prezimana sa spojnicom s likom bez spojnice i obrnuto. Što se tiče pisanja dvostrukih prezimana potvrđeno je kako je spojnica zalihosna kod dvostrukih prezimana i muških i ženskih osoba: kod prezimana muških osoba spojnica onemogućuje sklonidbu, a kod prezimana ženskih osoba jer se ona ionako ne sklanjaju. Iz istraživanja se vidi kako novinari pišu dvostruka prezimana istih osoba na oba načina (sa spojnicom i bez nje) i ne vode previše računa o tome, pa se time pokazuje kako se zakonski lik prezimana uglavnom ne poštuje.

Što se tiče ženskih prezimana, ona nisu standardnojezična kategorija i pojavljuju se u onim funkcionalnim stilovima koji imaju blaži odnos prema normi. Ženska prezimana nastala su od početaka formiranja imensko-prezimenske formule za žene. Razlozi nastanka ženskih prezimana izvanjezični su i jezični. Njihova je uporaba svedena na književnoumjetnički, razgovorni te novinarsko-publicistički funkcionalni stil. Uspoređujući pravopise i savjetnike, uočava se kako jezikoslovci, kako u prošlosti pa tako i danas, nemaju ujednačeno mišljenje o sklonidbi imenske formule ženskih osoba. Jezikoslovci ističu kako promjenjivi oblici prezimana ženskih osoba nisu nestali i da je njihova uporaba ograničena te u različitom stupnju obilježena u pojedinim funkcionalnim stilovima. U radu se pokazalo kako se pri upotrebi ženskog prezimana u dnevnim novinama s obzirom na normativno određenje o nesklonjivosti ženskih prezimana često odstupa pa se pojavljuju oblici prezimana nastali sufixima *-ica*, *-ka*, *-ova/-eva*. Sve je više takve upotrebe sklonjivih oblika ženskih prezimana u javnom jeziku. Oblici prezimana ženskih osoba na *-ova/-eva* i *-ica* ne izazivaju toliko negativnih konotacija kao što izazivaju oblici na *-ka*. Većinom su naslovi u kojima se koriste ženska prezimana negativno obilježeni, vrijeđaju osobu te iskazuju prema njoj nepoštovanje,

iako se ponekad sklonidbom prezimena poznatijih žena njih želi učiniti bliskijima i iz toga se javlja znak neformalnosti i prisnosti.

U novinskim se naslovima također pojavljuju i različiti načini imenovanja osoba – osobnim imenom i prezimenom, osobnim imenom, prezimenom i nadimkom, samo prezimenom ili inicijalima. Analizom korpusa potvrdilo se kako se u naslovima najčešće pojavljuje cjelovita antroponimijska formula, a nakon toga slijedi uporaba samo prezimena. Jedan se antroponim pojavljuje zbog ekonomičnosti jer puno ime i prezime zauzima previše novinskog prostora. Najrjeđe se pojavljuje inicijal + prezime, a nadimci su karakteristični za osobe iz svijeta sporta. Atributi i apozicije uz imensku formulu uglavnom imaju pozitivan učinak, pobliže određuju ime i prezime navedenih osoba, naglašavaju njihovo zanimanje i njihove osobine.

Iz svega se može zaključiti kako se u *Jutarnjem listu* najviše poštuje zakonski lik imena te se ondje pojavljuje cjelovita imenska formula, dok se u *24 sata* najčešće javlja jedan antroponim i to najčešće prezime. To i ne čudi s obzirom na to da se dnevne novine *24 sata* smatraju manje ozbiljnim novinama u odnosu na *Jutarnji* i *Večernji list* u kojima novinari pokazuju veće poštovanje prema osobama o kojima pišu.

Za kraj je bitno napomenuti da pisanje prezimena ovisi o izboru nositelja tog prezimena pa je zakonski lik prezimena nadređen pravopisnoj normi i neovisan o njoj. Svaka osoba ima pravo služiti se svojim imenom i prezimenom. Svako je osobno ime i prezime pravilno u svom zakonskom liku.

7. Literatura i izvori

1. Anić, Vladimir, 2001. *Pravopis hrvatskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
2. Babić, Stjepan, 1991. *Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku*. Zagreb: Nakladni zavod Globus, HAZU.
3. Babić, Stjepan, 2006. Sklanjanje ženskih prezimena na -a, Zagreb: *Jezik*, 53/2, 66-68.
4. Babić, Stjepan; Finka, Božidar; Moguš, Milan, 1971. *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Školska knjiga.
5. Babić, Stjepan; Ham, Sanda; Moguš, Milan, 2005. *Hrvatski školski pravopis*. Zagreb: Školska knjiga.
6. Babić, Stjepan; Moguš, Milan, 2011. *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Školska knjiga.
7. Badurina, Lada; Marković, Ivan; Mićanović, Krešimir, 2008. *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Matica hrvatska.
8. Barić, Eugenija; Hudeček, Lana; Koharović, Nebojša; Lončarić, Mijo; Lukenda, Marko; Mamić, Mile; Mihaljević, Milica; Šarić, Ljiljana; Švačko, Vanja; Vukojević, Luka; Zečević, Vesna; Žagar, Mateo, 1999. *Hrvatski jezični savjetnik*, Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
9. Bjelanović, Živko, 1998. Posebnosti u normiranju prezimenskog leksika. *Filologija*. 30-31.
10. Bjelobrk, Vladimir, 2009. Kojem funkcionalnom stilu pripadaju reklame. *Hrvatistika: hrvatski jezikoslovni časopis*. 3. 3.
11. Boranić, Dragutin, 1951. *Pravopis hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
12. Cipra, Franjo; Klaić, Adolf Bratoljub, 1944. *Hrvatski korijenski pravopis*. Zagreb.
13. Filipov, Mia; Glušac, Maja, 2019. Kakvu je ženu stvorio medijski diskurs? – imenovanje žena u medijima. *Gramatikom kroz onomastiku*, zbornik radova, ur. M. Glušac, A. Mikić Čolić, Filozofski fakultet Osijek, Osijek, 65-82.
14. Frančić, Anđela, 1998. Pravopisna norma i službena imenska formula. Rijeka – Zagreb: *Jezična norma i varijeteti*, Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, 157-162.
15. Frančić, Anđela, 2002. Uvid u osobna imena rođenih 2001. *Folia onomastica Croatica*. 11: 77 – 93.
16. Frančić, Anđela, 2006. *Proučavanje antroponimije u 20. stoljeću*. Zagreb: Matica hrvatska. 405-421.

17. Frančić, Anđela, 2008. Ženska prezimena i(li) prezimena ženskih osoba. Rijeka: *Riječki filološki dani*, Zbornik radova. 579-588.
18. Frančić, Anđela, 2015. Suvremena hrvatska onomastika – izazovi, potrebe i mogućnosti. *Croatica: časopis za hrvatski jezik, književnost i kulturu*. 39/59: 75-85.
19. Frančić, Anđela; Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica, 2005. *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
20. Glavaš, Zvonimir, 2016, Podjela i raščlamba naslova na mrežnim portalima. *Jezik medija nekada i sada*, zbornik radova, ur. V. Rišner, Hrvatska sveučilišna naklada, Filozofski fakultet u Osijeku, Zagreb, Osijek, 127–147.
21. Gluhak, Alemko, 2001. O hrvatskim prezimenima ženskima i dvostrukima. Zagreb: *Folia onomastica Croatica*. 10, 67–82.
22. Glušac, Maja, 2016. *Dvostruka prezimena – sa spojnicom i/ili bez nje?*. *Folia onomastica Croatica*. 24, 22-42.
23. Gojević, Mirta, 2009. Publicistički stil. *Hrvatistika*. 3/3: 23-30.
24. Hudeček, Lana, 2006, Jezične značajke novinskih naslova. *Jezik i identiteti*, Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, Zagreb, Split. 297–303.
25. Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica, 2009. *Jezik medija – publicistički funkcionalni stil*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
26. Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica; Vukojević, Luka, 2010. *Jezični savjeti*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
27. Jozić, Željko i dr. 2013. *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
28. Katnić-Bakaršić, Marina, 1999. *Lingvistička stilistika*. Budimpešta: Electronic Publishing Program.
29. Katnić-Bakaršić, Marina, 2001. *Stilistika*. Sarajevo.
30. Kekez, Stipe, 2011. Prezime na naglasnoj razini kao razlikovni, identifikacijski čimbenik. Kako ga očuvati?. *Fluminensia*. 23/2: 57–70.
31. Komar, Mihaela; Glušac, Maja, 2019. Mia, Mije i/ili Mia, Mie – (ne)umetanje glasa j u imena i pokrate. *Gramatikom kroz onomastiku*. zbornik radova, ur. M. Glušac; A. Mikić Čolić, Filozofski fakultet Osijek, Osijek, 11-30.
32. Kovačević, Marina; Badurina, Lada, 2001. *Raslojavanje jezične stvarnosti*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka.

33. Kuna, Branko, 2014. Morfosintaksa i pragmatika hrvatske imenske formule ženskih osoba. *Fluminensia*. 26/2: 71–90.
34. Maretić, Tomo, 1924. *Hrvatski ili srpski jezični savjetnik*. Zagreb: JAZU.
35. Mršić, Dubravko, 2000, *Eponimski leksikon*. Zagreb: Matica hrvatska.
36. Putanec, Valentin, 1979. Osnove idionomne teorije i odnos idionima i koinonima. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. 4–5/1: 213–218.
37. Raguž, Dragutin, 1997. *Praktična hrvatska gramatika*. Zagreb: Medicinska naklada.
38. Rišner Vlasta; Glušac, Maja, 2008. Jezik reklama u hrvatskom tisku triju stoljeća (19., 20. i 21.). *Riječki filološki dani 7*. zbornik radova, ur. I. Konestra Srdoč; S. Vranić, Filozofski fakultet Rijeka, Rijeka, 611-628.
39. Rišner, Vlasta; Glušac, Maja, 2011. *Kroz mijene i dodire publicističkoga stila*, Osijek: Filozofski fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera.
40. Silić, Josip, 2006. *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*. Zagreb: Disput.
41. Silić, Josip; Pranjković, Ivo, 2007. *Gramatika hrvatskoga jezika: za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
42. Šimunović, Petar, 1985. *Naša prezimena, porijeklo, značenje, rasprostranjenost*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
43. Šimunović, Petar, 2006. *Hrvatska prezimena*. Zagreb: Golden marketing. Tehnička knjiga.
44. Šimunović, Petar, 2009. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Zagreb: Golden marketing, Tehnička knjiga.
45. Težak, Stjepko; Babić, Stjepan, 1996. *Gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
46. Tošović, Branko, 2002. *Funkcionalni stilovi*. Graz: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz.
47. Vuković, Petar, 2007. U pozadini načela "Piši onako kako dobri pisci pišu". *Jezik*. 54/3: 109-118.